

OTDK-dolgozat

2025

**DEBRECENI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR**

**A MAGYAR ÉS NEMZETKÖZI BANKSZEKTOR 2022-BEN
NYÚJTOTT ESG TELJESÍTMÉNYÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÓ
VIZSGÁLATA**

**COMPARATIVE ANALYSIS OF ESG PERFORMANCE IN THE
HUNGARIAN AND INTERNATIONAL BANKING SECTOR IN 2022**

Szémán Gabriella
szerző

Szendrey Orsolya
konzulens

DEBRECEN

Kézirat lezárásának dátuma: 2024. április 23.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	1
1. TÉMAFELVETÉS	4
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	5
2.1. A klímaváltozás jelenlegi helyzete	5
2.2. Mi az ESG?	8
2.3. A pénzügyi rendszer és az ESG kapcsolata	10
2.4. A pénzügyi rendszer környezeti szabályozása	10
2.5. A bankok szerepe a klímaváltozás megállításában	12
2.6. Fenntarthatóság a pénzügyekben	12
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	14
4. EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE	17
4.1. A vizsgált bankok bemutatása	17
4.2. A vizsgált bankok felügyelőbankjainak bemutatása	20
4.3. A vizsgált bankok ESGD - indexe	21
4.4. Az ESG keretrendszer adaptálása	23
4.5. A bankok környezetvédelem terén tett erőfeszítései	26
4.6. A bankok társadalmi szerepvállalása	29
4.7. A bankok vállalatirányítási gyakorlata	32
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	37
5.1. Következtetések és javaslatok	37
ÖSSZEFOGLALÁS	39
IRODALOMJEGYZÉK	41
MELLÉKLETEK	45

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. TÁBLÁZAT: A VIZSGÁLT EURÓPAI BANKOK ADATAI	17
2. TÁBLÁZAT: A VIZSGÁLT AMERIKAI BANKOK ADATAI	19
3. TÁBLÁZAT: A VIZSGÁLT MAGYAR BANKOK ADATAI	20

ÁBRAJEGYZÉK

1. ÁBRA: A GLOBÁLIS FELSZÍNI ÁTLAGHŐMÉRSÉKLET EMELKEDÉS LEHETSÉGES FORGATÓKÖNYVEI	6
2. ÁBRA: A FÖLD ORSZÁGAINAK ÖKOLÓGIA EGYENLEGE.....	8
3. ÁBRA: A VIZSGÁLT BANKOK ESGD INDEXE	22
4. ÁBRA: A KERETRENDSZER ADAPTÁLÁSA A VIZSGÁLT BANKOK KÖRÉBEN.....	24
5. ÁBRA: A VIZSGÁLT BANKOK KÖRNYEZETVÉDELEM TERÉN TETT ERŐFESZÍTÉSEI	27
6. ÁBRA: A VIZSGÁLT BANKOK TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁSA	29
7. ÁBRA: A VIZSGÁLT BANKOK VÁLLALATIRÁNYÍTÁSI GYAKORLATA	32

BEVEZETÉS

Napjaink egyik legégetőbb és egyben a legnagyobb kihívást jelentő problémái közé sorolható a klímaváltozás, hiszen egyre nagyobb kihívást jelent a változásokhoz való alkalmazkodás a globális társadalom és gazdaság szempontjából. Az éghajlatváltozás egyre érzékelhetőbb módon feje ki hatásait, mind az egyén, mind pedig a vállalatok számára. Ez megmutatkozik a biodiverzitás csökkenésében, a természeti katasztrófák egyre gyakoribb előfordulásában és az erőforrásaink fokozatos kimerülésében. Rengeteg példát sorolhatunk erre az elmúlt évek történései alapján. Kína legnagyobb folyója, a Jangce egyes helyeken kiszáradt, míg ezzel egyidőben az Amerikai Egyesült Államokban található Halál- völgyében, mely a Földünk egyik legszárazabb pontjaként ismert, 1000 évente előforduló esőzések voltak tapasztalhatóak (MNB, 2023). Ezek a szélsőséges környezeti jelenségek a társadalmi és gazdasági károk mellett komoly hatást gyakorolnak a pénzügyi stabilitásra, az árstabilitásra és a fenntartható felzárkózásra egyaránt (Matolcsy, 2022). Ezen problémák számos következménnyel járnak együtt. Ahhoz, hogy megelőzzük, illetve mérsékeljük ezeket a várható állapotokat és biztosítani tudjuk a fenntartható fejlődést és a jelenlegi életminőséget, sürgős intézkedésekre van szükség. Ebből adódóan minden, ebben a témában végzett kutatás és intézkedés elengedhetetlen ahhoz, hogy a jövő generáció számára egy élhető bolygót tudjunk továbbadni.

A klímaváltozás és a Föld átlaghőmérséklet emelkedésének mérsékléséért mindannyian felelősek vagyunk, de erre a legnagyobb hatással a nagyvállalatok, köztük azok hitelezői, a kereskedelmi bankok vannak. A környezetvédelmi elvárásoknak való megfelelés, és a környezettudatos üzletvitel lehetőséget teremthet a bankok és vállalatok számára egy előnyösebb piaci pozíció kialakítására az ügyfelek bizalmának növekedése által. Ennek oka, hogy a hosszútávú befektetők egyre nyitottabbak a környezettudatos megoldások irányába és egyre fontosabb számukra, hogy olyan bankokat és vállalatokat válasszanak, amelyek komoly elköteleződést mutatnak a zöld működés és üzleti modell felállítása iránt. A befektetéseik során már általánossá válik, hogy kiemelt figyelmet fordítanak az adott befektetés klímakockázataira, a vezetőség összetételére és transzparens operációjára, valamint a kibervédelemre, annak tükrében, hogy ezek milyen hatást gyakorolnak az adott befektetésre. Mindezek mellett a befektetők számára kiemelten fontos, hogy a portfóliójukban szereplő vállalatok ne csak hangzatos mondatokba burkolózva próbáljanak zöldnek tűnni, hanem konkrét, SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-Bound) célkitűzésekkel rendelkezzenek (Eccles Klimenko, 2019).

A kutatás középpontjába a bankszektor helyeztem, illetve annak környezettudatos iránymutatásait magyarországi, európai uniós, illetve amerikai kitekintésben. A vizsgálat tárgyát képezi, hogy Magyarország, az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió legnagyobb bankjai hogyan felelnek meg az egyre nagyobb jelentőséggel bíró környezetvédelmi elvárásoknak, illetve, hogy milyen intézkedéseket hoznak a környezetvédelem terén. A vizsgálat fókuszba állítja, hogy miért kiemelkedően fontos a bankszektor szerepe a globális zöld átállásban.

Vizsgálat során megállapításra kerül, hogy milyen elvárásokat támasztanak a vizsgált régiókban a felügyelő bankok, - ideértve a Federal Reserve System-et (Fed), az Európai Központi Bankot (EKB) és a Magyar Nemzeti Bankot (MNB) - az általuk felügyelt kereskedelmi bankok felé, milyen irányelveket és szabályokat fogalmaznak meg ezek az intézetek és hogyan igazodnak az elvárásokhoz a kutatásban vizsgált kereskedelmi bankok.

Kutatás célja, hogy átfogóan vizsgálja és összehasonlítsa Magyarország, az Egyesült Államok és az Európai Unió legnagyobb bankjait, illetve a felügyelőbankok munkáját és elvárásait az ESG (Environmental Social Governance) szempontoknak való megfelelésük terén egy egységes és átfogó szempontrendszer segítségével.

A kutatás elsődleges célja, hogy széleskörű összehasonlító elemzést nyújtson a vizsgált kereskedelmi bankok fenntarthatósági teljesítményéről azok 2022. évi fenntarthatósági és egyéb, nyilvánosan elérhető riportjaik és a hivatalos honlapjukon elérhető információk alapján. A kutatás vizsgálni kívánja, hogy milyen intézkedéseket hoztak meg ezek a bankok a fenntarthatóság és környezettudatosság terén, illetve, az általuk megfogalmazott elvek milyen mértékben idomulnak a felügyelő bankok elvárásaihoz. További vizsgálatok tárgyát képezi az, hogy hogyan valósulnak meg a meghatározott célkitűzések a gyakorlatban. Részletesen elemezni kívánja a kutatás az egyes régiók bankjainak megközelítését és állásfoglalását a fenntarthatóság terén.

A dolgozat szakirodalmi áttekintésében sor kerül a klímaváltozás jelenlegi helyzetének elemzése és az ESG fogalmának részletes bemutatására. Ezt követően a fenntarthatóság fontosságának hangsúlyozása mellett a pénzügyi rendszer környezeti szabályozására, valamint a bankok a klímaváltozás megállításában játszott szerepére tér ki a dolgozat. Az vizsgálat során a kutatás tárgyát képező anyagok és az alkalmazott módszertan részletes ismertetését követően a leírtaknak megfelelően elvégzett kutatás eredményeit ismerteti a dolgozat. A vizsgálat tárgyát képező bankok ESGD-indexének ismertetése mellett a kutatás rávilágít, hogy az ESG keretrendszert milyen mértékben adaptálták a vizsgált bankok, valamint a bankok környezetvédelmi, társadalmi és vállalatirányítási gyakorlatait vizsgáló elemzésekre is kitér a

kutatás. Végül a következtetések és javaslatok zárják a dolgozatot, ahol összegzésre kerülnek a főbb megállapításokat és javaslatokat tartalmazó gondolatok.

1. TÉMAFELVETÉS

A dolgozat a hazai bankrendszer 2022-ben nyújtott ESG teljesítményét kívánja vizsgálni nemzetközi viszonylatban. A Magyar Nemzeti Bank 2022. augusztus 5-én tette közzé az MNB megújított zöld ajánlását, melynek értelmében elvárja, a hazai hitelintézetektől és fióktelepektől, hogy működésük 2025-ig váljon zölddé, „azaz azonosítsák, mérjék, kezeljék, felügyeljék és hozzák nyilvánosságra az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatokat. A dolgozat azt hivatott vizsgálni, hogy Magyarország hét legnagyobb eszközállománnyal rendelkező kereskedelmi bankja hol tart az átállás folyamatában. A hazai bankok vizsgálatára vonatkozóan Tamásné és Lamanda (2020) munkája biztosít egy összehasonlítási alapot. Így megállapíthatóvá válik, hogy a bankszektor milyen mértékű ESG-feljődésen ment át az elmúlt évek során.

A bankrendszer zölddé válása kulcsfontosságú egy gazdaság fenntartható fejlődésének szempontjából, hiszen a nagyvállalatok hitelezőjeként a bankszektor a gazdaság egyik legfőbb mozgatórugója.

A kutatás módszertana Tamásné Vőneki Zsuzsanna és Lamanda Gabriella 2020-ban közzétett cikkére épül, mely kutatásban egy 32 kérdésből álló kérdéssor alapján egy-egy ESGD-indexet rendelnek a vizsgált kereskedelmi bankokhoz. Az elemzés során a magyar bankok mellett az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió öt-öt legnagyobb eszközállománnyal rendelkező kereskedelmi bankja kerül összehasonlításra.

A bankok elemzése során a bankok által a 2022-es évre vonatkozóan közzétett, nyilvános formában elérhető jelentései és a hivatalos honlapjukon elérhető információk kerülnek feldolgozásra.

Az ESGD-index minden, a kutatásban részt vevő kereskedelmi bank esetében kiszámításra kerül. Az indexet az ESG három pillérére vonatkozóan és plusz egy, a keretrendszer adaptálására vonatkozó szempont alapján is megállapítja a kutatás. Ez a módszertan lehetővé teszi, hogy átfogó, részletes egyértelmű módon összehasonlítható képet kapjunk a bankok fenntarthatósági teljesítményéről és fejlődéséről.

A kutatás célja azon következtetések levonása, amelyek általánosan vonatkoznak a kutatott régiókra, valamint a regionális és globális összefüggések feltárása a bankok ESG-teljesítményének megértésének és értékelésének érdekében.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A klímaváltozás jelenlegi helyzete

A klímaváltozás egészen az 1980-as évekig nem volt jelen a köztudatban, mindössze tudományos cikkekben tettek róla említést. Az első nagyobb tömegeket elérő és megmozgató, a klímaváltozással kapcsolatos történés 1988-ban következett be, amikor egy rendkívül forró és száraz nyarat követően James Hansen kijelentette az amerikai szenátusi bizottság előtt, hogy a klímaváltozás 99 százalékos bizonyossággal kezdetét vette. Annak ellenére, hogy ez a kijelentés nagy sajtófigyelmet kapott, a lakosság szemléletében mégsem történt jelentős változás. A kormányok azonban komolyan vették a felszólítást és alig egy évtizeden belül megszületett az üvegházhatású gázok kibocsátását szabályozó Kiotói Egyezmény (Jankó et al., 2011).

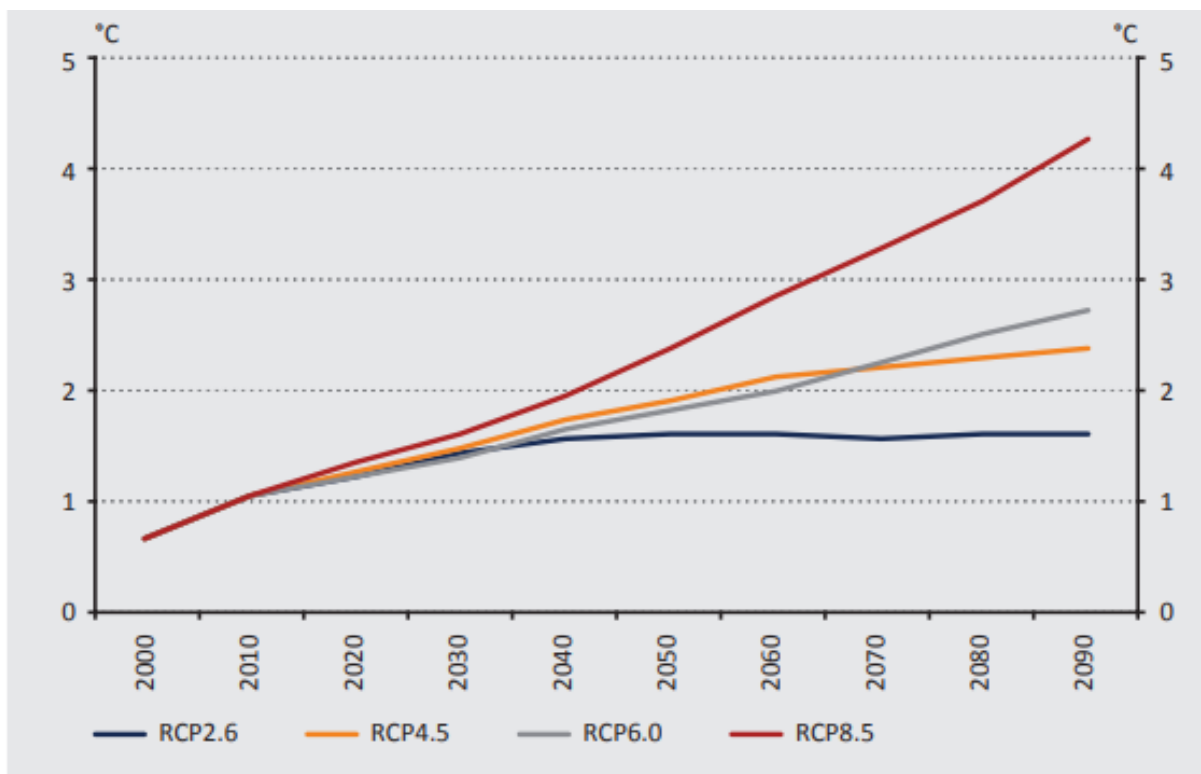
Az 1980-as, 1990-es évekhez képest sokat változott a közvélemény hozzáállása a környezetvédelem fontosságához. A magyarországi 13-25 éves korosztály mindennapi gondolataiban aktívan felmerül a klímaváltozás és 90 százalékukat komolyan aggasztja annak jelenlegi helyzete, és jövőbeli lefolyása, így klímaszorongást élnek át. A felmérés szerint a magasabb szintű képzettséggel rendelkező fiatalokat mélyebben érinti a probléma, mint alacsonyabban képzett társaikat (Unicef, 2024.). Ez fontos, hiszen a magasabb végzettséggel rendelkező fiatalok nagyobb valószínűséggel kerülnek olyan döntéshozói pozícióba, ahol hatást gyakorolhatnak a környezeti változások mérséklésére.

Az éghajlatváltozás súlyos fenyegetést jelent és hatásait az élet minden területén érezteti, ilyen lehet az olvadó gleccserek vagy az elmaradó terméshozamok, a terjedő betegségek, szélsőséges időjárási viszonyok, melyek áradás, súlyos viharok vagy a hőség és a velejáró aszály formájában jelenhetnek meg.

A jelenlegi globális átlaghőmérséklet a második ipari forradalom előtti szinthez képest +1°C-ot növekedett, a klímavédelmi intézkedések nélkül ez a növekedés tovább fokozódik, amely visszafordíthatatlan és fenntarthatatlan állapotokat fog előidézni a Földön. Ezen változás mérséklése érdekében született meg 2015-ben a párizsi éghajlatvédelmi egyezmény (United Nations, 2015) mely az első átfogó megállapodás az éghajlati változások tekintetében. A 95 aláíró ország célként tűzte ki a globális átlaghőmérséklet emelkedésének jóval +2°C alatt tartását, majd, amennyiben ez a cél sikeresen megvalósult, akkor +1,5°C-ra módosítani a kitűzött célt. (Kolozsi et al., 2022).

Az ilyen egyezmények és erőfeszítések hiányában az ENSZ Nemzetközi Klímapaneljének véleménye szerint az évszázad végére, ahogyan az 1. ábra mutatja, akár

+4°C-ot is emelkedhet a globális átlaghőmérséklet (Boros, 2020). Az elkészített kibocsátási forgatókönyvek által vázolt scenáriók mindegyikében azt jósolják, hogy a Föld globális átlaghőmérséklete legalább a következő század közepéig, azaz a 2150-es évek végéig emelkedni fog. Egy nagyon alacsony kibocsátású forgatókönyv esetén is 1,0-1,8°C-os hőmérséklet emelkedésre lehet számítani, míg egy közepes kibocsátású forgatókönyv 2,1°C és 3,5°C közötti emelkedést ígér. (Schulz, 2024).

1. ÁBRA: A GLOBÁLIS FELSZÍNI ÁTLAGHŐMÉRSÉKLET EMELKEDÉS LEHETSÉGES FORGATÓKÖNYVEI

Forrás: Boros, 2020

A klímaváltozás kapcsán érdemes megemlíteni „az időtáv tragédiáját”, mely azt a kényes döntéshozatali szituációt írja le, amikor a jelen motivációi nem állnak összhangban a jövő generációinak érdekeivel és nem tartják tiszteletben egy, a jelenben meghozott döntésnek a következő generációra gyakorolt hosszútávú negatív hatásait (Boros, 2020). Ezzel kapcsolatban hangsúlyozható a fenntartható fejlődés fogalma, miszerint „a fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg” (Bartus, 2013, old.: 844).

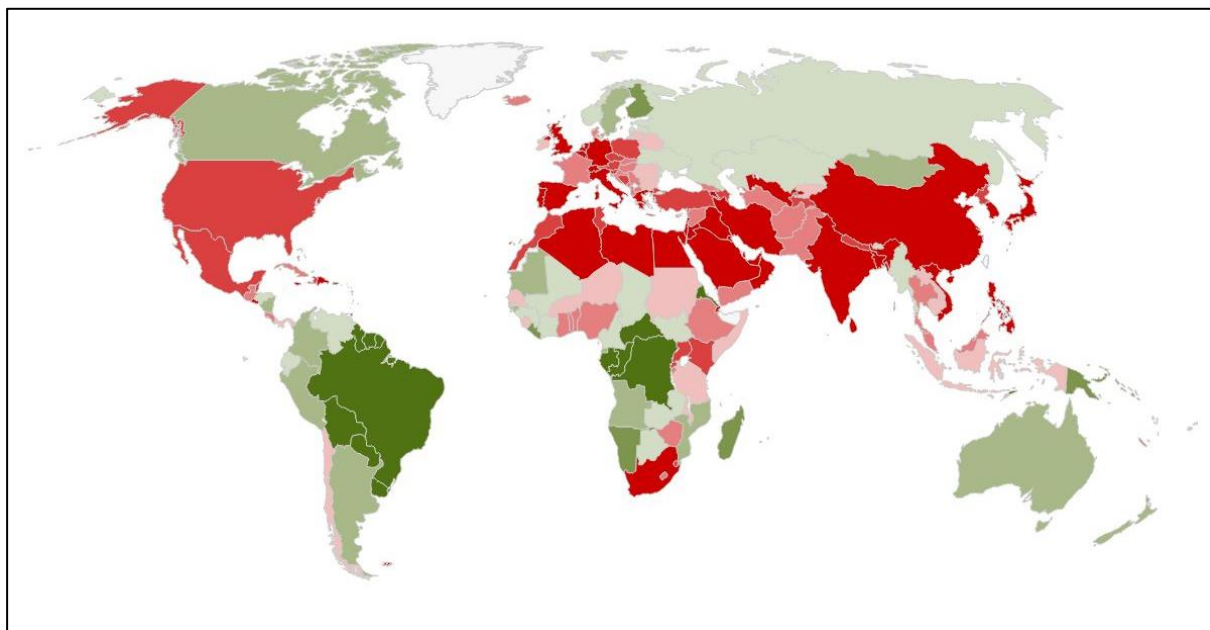
Az éghajlatváltozásból eredő kockázatok kiemelten érintik a pénzintézeteket, hiszen azok a gazdaság központi szereplőiként finanszírozási tevékenységük kapcsán fokozott módon

tudnak hatást gyakorolni a környezetvédelem irányába tett intézkedésekre (Ritter, 2022). A fent említett kockázatok a pénzügyi közvetítőrendszerre gyakorolt hatását két főbb csoportra oszthatjuk. Az első csoport a fizikai kockázatokot öleli fel, ide tartoznak azok a környezeti tényezők, amelyek közvetlenül a bankokat, vagy ügyfeleiket fenyegetik. A fizikai kockázatok további szempontok szerint csoportosíthatjuk akut, illetve krónikus hatásokként is. Az akut hatások gyorsan alakulnak ki és visszafordíthatóak, ilyen például egy árvíz. A krónikus hatások lassan jelennek meg, hosszútávon okoznak visszafordíthatatlan károkat, erre jó példa lehet a megemelkedett tengerszint következtében víz alá került banképületek. Abban az esetben, ha egy esetleges tengerszint emelkedés lakhatatlanná tesz egyes területeket, akkor az ezeken a területeken működő banképületek is használhatatlanná válnak, vagy egy árvíz sújtotta területen lévő bankban is jelentős károk keletkezhetnek. Hasonló következményekkel jár bármilyen természeti katasztrófa bekövetkezése, legyen az hurrikán vagy hőhullám. További példa a fizikai fenyegetettségre, ha a környezetváltozás hatására fizetéseképtelenné válnak egy bank ügyfelei, ez különösen égető probléma az agrár szektorban, mivel a fentebb említett szélsőséges időjárási viszonyok nagy mértékben befolyásolják ennek a területnek a gazdasági aktivitását. Amennyiben egy esetleges időjárási esemény hatására a mezőgazdasági termelők elvesztik a likviditásukat, az negatív következményekkel jár az őket hitelező bankokra nézve. Ennek tükrében a bankoknak fokozott érdeke, hogy felismerjék és időben kezeljék az őket érintő fizikai fenyegetettségeket (Kolozsi et al., 2022).

A fizikai kockázatok mellett a második főcsoport a tranzíciós kockázatokot foglalja magában, amelyek abból a folyamatból adódnak, ahogyan egy gazdaság áttér egy környezettudatos, alacsony káros kibocsátással való működésre. Ez a csoport a fizikai kockázatok megelőzése céljából meghozott intézkedések következményeit öleli fel. Példa lehet a megújuló energiaforrásokra való átállás, vagy a befektetési portfólió átalakítása (Kolozsi et al., 2022).

Magyarország jelenleg ökológiai deficittel rendelkezik, ez azt jelenti, hogy az ökológiai egyenlege alapján az ország környezeti lábnyoma meghaladja annak biokapacitását (Matolcsy, 2022). Ez egy fenyegető probléma, hiszen számos példát láthattunk a történelem során, mikor az emberiség figyelmen kívül hagyta a környezeti korlátokat, és ennek következtében súlyos problémákkal és következményekkel kellett szembenéznie. Ilyen volt a Húsvét-szigetek pusztulása. A Római Birodalom prosperálása, illetve bukása és az éghajlat közötti összefüggések is feltárássra kerültek egy nemzetközi kutatócsoportnak köszönhetően, akik eredményeiket a Science folyóiratban ismertették (Múlt-kor Történelmi Magazin, 2024.). Ezen

kívül azt is kimutatták, hogy a 14. század közepén a változékonyabb, hidegebbre forduló, csapadékosabb időjárású időszakban sújtotta Európát a pestis (Matolcsy, 2022).

2. ÁBRA: A FÖLD ORSZÁGAINAK ÖKOLÓGIA EGYENLEGE

Forrás: Global Footprint Network, 2024

A 2. ábrán jól látható, hogy nem egyedi Magyarország helyzete az ökológiai deficit kapcsán. A legtöbb európai országot és az Amerikai Egyesült Államokat egyaránt érinti ez a probléma.

2.2. Mi az ESG?

Az ESG környezetvédelmi keretrendszer, mely először 2004-ben látott napvilágot az ENSZ „Who Cares Wins” című kiadványában (ENSZ, 2004). A jelentés elsődleges célja, hogy utat mutasson és ajánlásokat fogalmazzon meg a pénzügyi közvetítőrendszer résztvevői számára. A jelentés címe találóan megfogalmazza meg annak és a megalakuló ESG keretrendszernek a lényegét, hogy amennyiben egy vállalat szem előtt tartja a környezeti szempontokat a döntéshozatal során, abból hosszútávon profitálhatnak (Szendrey – Dombi , 2024). A mozaikszó az angol Environmental, Social és Governance szavakból tevődik össze, amelyek magyar fordításban a keretrendszer környezeti, társadalmi és irányítási faktorait jelenítik meg. A keretrendszer a zöld pénzügyek objektív mérését szolgálja. Egyes vállalatok, gazdasági szereplők, bankok fenntarthatóságát, a társadalmi felelősségvállalást viszonylag nehéz objektív módon összehasonlítani, de az ESG keretrendszer segítségével ezeket az információkat számokká lehet alakítani, mely segíti a rangsorolást (Siklósi, 2023).

Az Environmental, azaz környezeti tényezők vizsgálata során a keretrendszer figyelembe veszi, hogy a vizsgált szereplők milyen szinten fordítanak figyelmet a környezetvédelemre, értve ezalatt a hulladékkezelést, a karbonsemlegességre való törekvést, a biodiverzitás megőrzésére irányuló intézkedéseket, a lég-, víz- és talajszennyezéstől való tartózkodást, valamint azt, hogy mindez az energiafogyasztását milyen mértékben mérsékli. Ezt az ESG nem csak a vállalat működése során vizsgálja, hanem azt is figyelembe veszi, hogy az előállított termék, a beszállítók, és egyéb, a vállalathoz kapcsolódó tényezők mekkora ökológiai lábnyommal rendelkeznek (Siklósi, 2023).

A Social, a társadalmi faktor értékelésekor a szociális értékek szem előtt tartása a legfőbb szempont. Fontos szerepet tölt be a munkavállalói és emberi jogok szem előtt tartása, illetve a személyes adatok védelme, mind a vállalat működésére, mind a termékeikre vonatkozóan. Ide sorolható továbbá a vállalat munkavállalói és beszállítói diverzitása, a munkavállalók testi- lelki épiségére való kiemelt figyelem, valamint a munkahelyi közösségépítés. Végül, de nem utolsó sorban fontos kiemelni a munkavállalók oktatását, továbbképzését, szakmai fejlődésük biztosítását (Siklósi, 2023).

A Governance, vállalatirányítási szempont figyelembe veszi, hogy az adott gazdasági szereplő mennyire transzparens pénzügyi, illetve döntéshozatali szinten, mennyire etikus az üzletvitele, megfelelően alkalmazza-e a számviteli szabályokat, törekszik-e a gazdasági versenyszabályok betartására. Itt a belső auditok minőségére is figyelmet fordítanak, elemzik a munkahelyi kultúrát, a korrupció megelőzésére irányuló cselekedeteket. További vizsgálat tárgyát képezi a vezetői testületek összetétele és annak működése (Siklósi, 2023).

Az elemzett gazdasági szereplők hétféle besorolást kaphatnak a MSCI minősítő szervezettől. A következő felsorolás a legjobb minősítéstől a legrosszabb felé halad: AAA, AA, A, BBB, BB, B, CCC (MSCI, 2024).

Az AAA és AA minősítést a szektorukban élenjáró szervezetek kaphatják meg. Ezt követi az iparágukban közepes környezeti teljesítményt mutató vállalatok, akik a közepes besoroláson belül is háromféle, A, BBB vagy BB minősítést szerezhetnek. Végül a B vagy CCC minősítést a legnagyobb környezeti kitettséggel rendelkező, a környezetvédelmi intézkedések tekintetében lemaradó vállalatok kapják (MSCI, 2024).

Az ESG (Environmental, Social, Governance) tehát a környezeti, társadalmi és kormányzási tényezők figyelembevételére összpontosító befektetési és üzleti megközelítést jelöli.

2.3. A pénzügyi rendszer és az ESG kapcsolata

A pénzügyi rendszer vizsgálata során az ESG kapcsán számos kutatás visszaigazolja a tényt, miszerint, azok a bankok, melyek ESG kiertrendszerrel rendelkeznek jobb pénzügyi teljesítményeket érnek el.

A kutatások megerősítik, hogy a jobb ESG besorolással rendelkező bankok nagyobb pénzügyi stabilitással rendelkeznek, mint az alacsonyabb értéken besorolt versenytársaik. Mindezek mellett megállapítást nyert a tény, miszerint az pénzügyi stabilitás és a kibocsátás az összefüggés negatív. Az is kiemelendő, hogy a bankok az eszközeik és a betétek minősége által gyakorolják a legnagyobb hatást a pénzügyi stabilitásra a kibocsátás szabályzásán keresztül (Mohsin et al., 2023).

2.4. A pénzügyi rendszer környezeti szabályozása

Az elmúlt évtizedek során számos nemzetközi és regionális megállapodás született a pénzügyi rendszer környezeti szabályozására vonatkozóan. Ezek az egyezmények és irányelvek célul tűzték ki a pénzügyi szektor szereplőinek ösztönzését és szabályozását abban a tekintetben, hogy pozitív hatást gyakoroljanak a környezetre és hozzájáruljanak a fenntartható fejlődéshez.

Az első olyan megállapodás a környezetvédelmet illetően, melyet a Föld összes országa aláírt a Párizsi Megállapodás (ENSZ, 2004) volt. Ezen megállapodással összhangban az Európai Unió is kidolgozta az Európai Zöld megállapodást és az Irány az 55! javaslatcsomagot, amelyeknek az a célja, hogy 2030-ig minimum 55 százalékkal csökkentsék az uniós nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás mértékét és később, 2025-ig az Európai Unió eljusson a klímasemleges működésig (Irány az 55%! - Az uniós zöld átállási terv - Consilium, 2024).

2018-ban vált hatályossá az NFRD (Non-Financial Reporting Directive), ami nem pénzügyi jellegű jelentések közzétételére vonatkozó utasításokkal látja el a hatálya alá eső szervezeteket (Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU Irányelve, 2014).

2021-ben vált hatályossá a pénzügyi szektorban tevékenykedő szervezetek fenntarthatósági közzétételi kötelezettségeire vonatkozó EU rendelet, az SFDR (Sustainable Finance Disclosures Regulations). A rendelet elvárja a piaci szereplők transzparens közzétételét, melyet részletes elvárásai által szabályoz. A SFDR rendelet megkülönbözteti az ESG és a fenntartható termékeket (Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/2088 rendelete, 2019). Az ESG termékek valamilyen formában tartalmazznak zöld vagy szociális elemeket, például a vállalat környezeti teljesítményére vagy szociális tevékenységére vonatkozóan. Ezzel szemben a fenntartható, impakt-orientált termékek explicit fenntarthatósági célkitűzések megvalósítását szolgálják. Az ilyen projektek közvetlenül hozzájárulnak a

fenntartható fejlődéshez, vagy pozitív társadalmi változásokat vonnak maguk után (Szendrey – Dombi , 2024).

Az Európai Bizottság 2021-ben tette közzé először a Taxonómia rendeletet (Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/852 rendelete, 2020). A Taxonómia keretrendszer pénzügyi termékek vizsgálatát célozza meg abból a szempontból, hogy egyértelműen megállapíthatóvá váljon, hogy mely termékek vagy gazdasági tevékenységek tekinthetők zöldnek és fenntarthatónak.

A Taxonómia rendelet hat fő környezeti célkitűzést fogalmaz meg:

1. éghajlatváltozás csökkentése (mitigáció),
2. az éghajlatváltozás várható hatásaihoz való alkalmazkodás (adaptáció),
3. a víz- és a tengeri erőforrások fenntartható használata és védelme,
4. átmenet a körforgásos gazdaságra,
5. a szennyezés megelőzése és ellenőrzése,
6. a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása.

Egy termék vagy gazdasági tevékenység abban az esetben minősíthető zöldnek, ha legalább egy célnak megfelel ezek közül és a többi cél megvalósulását sem sérti (Kovács, 2021.).

2023 januárjában lett hatályos a CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), melyet a fentebb említett NFRD direktíva kibővített változataként is vizsgálhatunk (Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2464 irányelve, 2022). Hatálya nagy mértékben kibővül a NFRD-hoz képest, mivel a CSRD már nem csak a közérdeklődésre számot tartó nagyvállalatoktól várja el a közzétételt, hanem minden nagyvállalattól, minden tőzsdén jegyzett társaságtól, hitelintézetektől és biztosítóktól egyaránt. A rendelet hatálya alá eső vállalatok számára kötelező a jelentéseik elkészítése során egy egységes jelentési szabványt, a ESRS-t (European Sustainability Reporting Standards) alkalmazniuk (Szendrey Dombi , 2024).

Magyarország ESG szabályozása tekintetében kiemelendő, hogy, 2024. január 1-jén lépett életbe az úgynevezett ESG-törvény. A törvény a vállalati szektor szabályozására vonatkozik, de kiemelendő az előrelépés e tekintetben. A törvény egyik fő célja, hogy egy darab egységes kérdőív kitöltésével a vállalatok ESG teljesítménye mérhetővé és összehasonlíthatóvá váljanak. A törvény módosítására 2024. áprilisában került sor, ekkor kimondásra került, hogy a vállalatoktól csak abban az esetben lehet olyan adatot bekérni, ami a kérdőívben nem szerepel, ha azt a Nemzeti ESG Tanács jóváhagyta. Tovább csökkenti az adminisztrációs terheket, hogy a nagyvállalatoknak elegendő egy darab konszolidált beszámolót benyújtaniuk abban az esetben, ha az minden leányvállalatra vonatkozó szükséges információt magában foglalja. A

törvény korai bevezetése és az időben elkezdett jogharmonizáció az Európai Unió ESG szabályozásához lehetővé teszi a vállalatok számára az alkalmazkodást és megkönnyíti az adaptációt (2023. évi CVIII. törvény, 2024.).

2.5. A bankok szerepe a klímaváltozás megállításában

A bankszektor szerepe a klímaváltozás megállításában és a Párizsi Egyezmény által célul kitűzött maximális globális átlaghőmérséklet emelkedés elérésében kulcsszerepet játszik, mivel a gazdaság átalakításához a pénzügyi rendszernek kell biztosítania a tőkét. Ez abból adódik, hogy a bankok hitelezőként nagy hatást tudnak gyakorolni a gazdasági rendszerre, mivel a tőkék megvonásával a környezetkárosító vállalatoktól nagy eredményeket lehet elérni és ezzel párhuzamosan, amennyiben a magas környezeti kockázatú cégektől a tőkeáramlás megindul a zöld vállalkozások és beruházások finanszírozásának irányába közelebb kerülhetünk egy olyan kibocsátási és hőmérséklet emelkedési scenárióhoz, ami egy elérhető jövőt biztosít a jövő generáció számára (Reghezza et al., 2022).

2.6. Fenntarthatóság a pénzügyekben

A fentiek értelmében egyértelművé válik, hogy égető szüksége van a globális társadalomnak a zöld átmenetre. A pénzügyi szektor meghatározhatja a pénzáramai irányítása által, hogy az üzleti és befektetési döntések a fenntarthatóság és a környezetvédelem fokozott figyelembevételével szülessenek meg. Ez abból adódik, hogy a pénzügyintézetek jelentős mértékű befektetési tőkével rendelkeznek, melyek mozgatása által hatással lehetnek a gazdaság egészére. Ebből adódik, hogy, amennyiben egy olyan zöld beruházásba fektetnek, ami alacsony szén-dioxid kibocsátású, azzal a gazdaság egészének zöld átállását promotálják. A pénzügyi szektor átállása egy fenntarthatóbb modellre lehetővé teszi az új, zöld gazdaságban rejlő lehetőségek szélesebb körű kiaknázását, ezáltal pozitív hatást gyakorolhat a társadalomra és a teljes gazdaságra egyaránt (Nyikos , 2022).

A fenntartható pénzügyek legfőbb jellemvonása, hogy a rövidtávú profitmaximalizálásról a társadalom és a jövő generációinak szolgálatára összpontosít. Tehát egy befektetés kiválasztásakor az elsődleges szempont a fenntartható fejlődés előremozdítása lesz. Erre jó példa, ha az egészségügybe, a zöld épületek vagy a szélenergia létesítésébe vagy akár elektromos autógyárak fejlesztésébe áramlanak a tőkék.

A pénzügyi rendszer fenntarthatósága két szempontból bír nagy jelentőséggel. Először biztosítani kell, hogy az ESG szempontok a befektetési döntéshozatal legfőbb mozgatóelemeivé váljanak, másrészt pedig kiemelten fontos, hogy a megvalósuló beruházások felgyorsítsák az áttérést egy zöld, szén-dioxid-mentes és erőforrás-hatékony gazdaságra illetve, hogy javítsák az oktatás minőségét és hozzájáruljanak a munkanélküliség és a szegénység felszámolásához.

A 2008-as világválság jó példa arra, hogy mi történik abban az esetben, ha figyelmen kívül hagyjuk a rendszerszintű kockázatokat és ezek gazdasági és társadalmi költségeit és nem törekszünk a hosszútávú szemléletmódra.

Egy zöld pénzügyi rendszernek az alapfunkcióit nem kell módosítani, mindössze ezeket a funkciókat összhangba kell hozni a hosszútávú környezeti fenntarthatósággal. „A különbség egy zöld pénzügyi eszköz és egy tradicionális között „csupán” annyi, hogy a zöld termék esetében a mozgósított összeg olyan formában kerül felhasználásra, amely környezetileg fenntarthatónak tekinthető” (Nyikos , 2022).

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

Az összehasonlító elemzés során a vizsgált bankok a 2022. évi eszközállományuk mérete alapján kerültek kiválasztásra. Az öt legnagyobb európai kereskedelmi bank a BNP Paribas, a Société Générale SA, a Groupe BPCE a Crédit Agricole Group és a Banco Santander. Az amerikai bankok közül a Bank of America Corp., a Citigroup Inc., a Wells Fargo & Co. és a Goldman Sachs Group Inc. kerültek bele az összehasonlító analízisbe. A magyar bankok közül a hét legnagyobb kereskedelmi bank került be az elemzésbe. Ezek a bankok az OTP Bank, az Unicredit Bank, a Raiffeisen, az MBH Bank, a K&H Bank, az Erste és a CIB Bank képezik a vizsgálat tárgyát.

A vizsgált bankok a 2022. évre vonatkozó nyilvános formában közzétett jelentéseikben és a bankok hivatalos weboldalain megjelentetett információk alapján kerülnek összehasonlításra.

A vizsgálat során egy, az ESG keretrendszer minden fő aspektusára kitérő szempontrendszer alapján kerülnek összehasonlításra a vizsgált régiók kereskedelmi bankjai. Az ESG keretrendszer három eleme, a környezeti erőfeszítések, a társadalmi szerepvállalás és a vállalatirányítás tisztasága mellett a vizsgálatban helyet kap még egy szempont, amely a keretrendszer implementálására vonatkozik.

Az összehasonlító táblázat mindhárom régióban ugyanazokat a szempontokat elemzi a könnyebb összehasonlíthatóság érdekében. A táblázatban szereplő szempontok írásos formában részletesen kerülnek kifejtésre és az adott szemponthoz kapcsolódó további, rendelkezésre álló adatok is bemutatásra kerülnek a dolgozatban.

A bankokat egy már meglévő keretrendszer alkalmazásán keresztül hasonlítja össze a kutatás. A keretrendszer 2020-ban került megalkotásra és rendelkezésre állnak a magyar bankrendszer 2019-es állapotára vonatkozó kutatási eredmények, így a kutatás újbóli elvégzése által egyértelműen kimutathatóvá válik a magyar bankok az elmúlt évek során megvalósult ESG fejlődése.

A vizsgált bankokhoz egy-egy ESGD (ESG Disclosure) indexet rendel a kutatás. Az indexek Tamásné és Lamanda (2020) munkája alapján kerülnek kiszámításra.

A szempontrendszer egy 32 kérdésből álló lista alapján elemzi a bankokat. A kérdésekre egy vagy nulla pontot kaphat az adott bank. Abban az esetben adható meg az egy pont, ha a kérdésben szereplő szempontból a bank közölt valamilyen adatot a vizsgált forrásokban. Ezek a források a bank által közzétett, nyilvános formában elérhető fenntarthatósági-, kockázati- és éves jelentések, beszámolók, illetve a bankok hivatalos weboldalain megjelenő információk.

A 32 kérdésből álló szempontrendszer fentebb említett négy csoportba osztja a kérdéseket.

A bankok ESG keretrendszerének minősége azért fontos szempont a vizsgálat során, mert a bankok átfogó és pontos ESG minősítésének alap eleme, hogy vállalati működésük és stratégiájuk megalkotása során alkalmazzák az ESG-t. A keretrendszerre vonatkozó kérdések arra keresik a választ, hogy figyelembe veszik-e a bankok az ESG szempontokat és kockázatokat, azokat implementálják-e a vállalatuk működésébe és stratégiájába. Figyelembe veszik-e a szempontokat az ügyfelek és beszállítók kiválasztása során. A kérdések arra is keresik a választ, hogy a bankok kommunikálják-e valamilyen módon az ESG besorolásukat.

A környezeti szempontok vizsgálata kiemelt fontossággal bír a fenntartható fejlődés biztosításának szempontjából. Az ebbe a csoportba tartozó kérdések a bankok károsanyag kibocsátására, energiafelhasználására, a fenntarthatóság és klímavédelem érdekében tett intézkedések közzétételére, a bank hosszútávú fenntarthatósági céljaira és a megtett intézkedések hitelezési politikába történő adaptációjára vonatkozóan közzétett információkat keresik.

A bankok társadalmi erőfeszítéseire vonatkozó kérdések a munkahelyi kultúra és a személyes adatok védelme érdekében, a bankok filantróp tevékenységére vonatkozóan és a pénzügyi kultúra fejlesztése érdekében meghozott intézkedéseket veszik számba.

A tiszta vállalatirányítási gyakorlatok elengedhetetlenek egy vállalat hosszútávon profitabilis működéséhez. Az ezt célzó kérdések többek között a női vezetők jelenlétére és a vállalati etikára vonatkoznak.

Az ESGD index kiszámítására úgy kerül sor, hogy az összes, 32 kérdésre kapott pontok összege elosztásra kerül a kérdések számának összegével, majd a kapott eredményt be kell szorozni százszal.

A számítás során alkalmazott képlet:

$$ESGD = \frac{\sum_{i=1}^n Si}{n} \times 100.$$

Az Si az adott kérdésre kapott pontszámot jelöli, amelynek az értéke 1 vagy 0 lehet. Az n az indexben alkalmazott kérdések száma, amely jelen kutatás esetében 32-nek felel meg.

A kutatás során elsőként az egyes bankok indexeinek az adott szempontoknak megfelelő meghatározására kerül sor. Ezt követően kiszámításra kerül a négy szempont esetében is az index, úgy, hogy ezen eredmények megállapítása során csak az adott szempont esetében releváns kérdések kerülnek figyelembevételre.

Az adott szempontokon belül összehasonlításra kerülnek az adott régiókon belül működő bankok teljesítményei, majd mindezek után az elemzés feltárja a régiók között felmerülő különbségeket és hasonlóságokat.

A vizsgálat segítségével következtetéseket vonhatunk le az elemzett régiók bankszektorának ESG specifikus jellemzőiről, megállapíthatóvá válnak a fenntartható fejlődés terén élen járó bankok és felszínre kerül, az, amennyiben egyes bankok versenytársaikhoz képest alulteljesítenek. A vizsgálat részletes elemzése lehetőséget teremt arra, hogy a legjobb ESG-teljesítményt nyújtó bankok gyakorlataiból tanulva fejlődhessenek a rosszabb eredménnyel szereplő pénzintézetek.

4. EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

4.1. A vizsgált bankok bemutatása

A dolgozatban vizsgált bankokat először általánosságában kívánom bemutatni. Először az öt legnagyobb európai uniós székhelyű vizsgált bank, majd az Amerikai Egyesült Államok öt legnagyobb kereskedelmi bankja, végül pedig a dolgozatban vizsgált magyarországi bankok kerülnek bemutatásra.

A 2022-es évben az eszközállományuk alapján összehasonlított Európai Unióban tevékenykedő öt legnagyobb kereskedelmi bank (1. táblázat) a francia BNP Paribas (2554,20 Milliárd €), Société Générale SA (1595,84 Milliárd €), Groupe BPCE (1516,02 Milliárd €), és a szintén franciaországi székhellyel rendelkező Crédit Agricole Group (2351,61 Milliárd €) és a spanyol Banco Santander (1595,84 Milliárd €) (Mones Taqi, 2023).

1. TÁBLÁZAT: A VIZSGÁLT EURÓPAI BANKOK ADATAI

Bank neve	Eszközállománya (Milliárd €)	Székhelye
BNP Paribas	2554,2	Párizs
Société Générale SA	1595,84	Párizs
Groupe BPCE	1516,02	Párizs
Crédit Agricole Group	2351,61	Montrouge
Banco Santander	1595,84	Madrid

Forrás: Saját szerkesztés (2024)

A BNP Paribas székhelye Párizsban, Franciaországban található. A bank 2022. évi teljes eszközállománya 2554,20 milliárd euró. A bank 63 országban, öt kontinensen képviselteti magát és világszerte 183 ezer munkavállalót foglalkoztat. Működésének jelentős része Franciaországba összpontosul, globális munkavállalóinak 30,5 százalékát itt foglalkoztatja, de mindezek mellett jelentősen képviselteti magát az amerikai és az ázsiai-csendes-óceáni térségben egyaránt (BNP Paribas, 2024).

A második legnagyobb bank a listán a Credit Agricole Group 2351,61 milliárd euró eszközállománnyal a 2022-es évben. A bank világszerte 145 ezer alkalmazottal rendelkezik. A pénzügyintézet nem csak Európában tevékenykedik aktívan, hanem a BNP Paribas-hoz hasonlóan további négy kontinensen folytat üzletvitelt (Crédit Agricole, 2024).

A spanyolországi Madridban székelő Banco Santander SA 212 ezer embert foglalkoztat világszerte és 2022-ben 1595,84 milliárd euró értékben rendelkezett eszközökkel. Európán

kívül az amerikai kontinens egészén jelen van. A bank öt fő üzletága a kiskereskedelmi és üzleti bankolás, a digitális fogyasztói bank üzemeltetése, a vállalati és befektetési bankolás, a vagyonkezelés és biztosítás és a fizetési szolgáltatások (Santander, 2024).

A Francia Groupe BPCE globálisan 100 ezer embert foglalkoztat és a 2022-es évben 1516,02 milliárd euró értékben rendelkezett eszközökkel. A Groupe BPCE két nagy hálózátán, a Banque Populaire-en és a Caisse d'Epargne-on, valamint a Banque Palatine-on keresztül a lakossági banki és biztosítási területen tevékenykedik Franciaországban. Globális tevékenységét a Natixis Investment Managers által nyújtott eszköz- és vagyonkezelési szolgáltatásokkal és a Natixis Corporate & Investment Banking nagykereskedelmi banki szakértelmével folytatja. A csoport világszerte 50 országban tevékenykedik (Groupe BPCE, 2024).

Az ötödik vizsgált európai bank, a Société Générale SA 1595,84 milliárd eurónyi eszközt birtokolt 2022-ben. A francia székhelyű bank 126 ezer embert foglalkoztat 65 országban. Európán túl Ázsiában, Afrikában, a Közel-Keleten, Ausztráliában és az amerikai kontinensen is nyújt pénzügyi szolgáltatásokat 25 millió ügyfél részére. A három fő üzletágán keresztül francia lakossági banki, privát banki és biztosítási szolgáltatásokat, globális banki és befektetői megoldásokat és nemzetközi lakossági, mobilitási és lízingszolgáltatásokat biztosít ügyfelei számára (Societe Generale, 2024).

Az Egyesült Államokban székelő öt vizsgált bank (2. táblázat) hasonlóan az európai bankokhoz a 2022. évi eszközállományuk nagysága alapján lett kiválasztva. Ezek a bankok eszközállományuk csökkenő sorrendjében felsorolva a JPMorgan Chase & Co. (3665,74 milliárd \$), a Bank of America Corp. (3051,38 milliárd \$), a Citigroup Inc. (2416,68 milliárd \$), a Wells Fargo & Co. (1881,02 milliárd \$) és a Goldman Sachs Group Inc. (1441,80 milliárd \$) (Gull – Villaluz, 2023).

2. TÁBLÁZAT: A VIZSGÁLT AMERIKAI BANKOK ADATAI

Bank neve	Eszközállománya (Milliárd \$)	Székhelye
JPMorgan Chase & Co.	3665,74	New York
Bank of America Corp.	3051,38	Charlotte
Citigroup Inc.	2416,68	New York
Wells Fargo & Co.	1881,02	New York
Goldman Sachs Group Inc.	1441,80	New York

Forrás: Saját szerkesztés (2024)

A JPMorgan Chase egy New Yorkban székelő, több, mint 200 éves múlttal rendelkező vállalat, mely ma több, mint 250 ezer embert foglalkoztat. A bank a JPMorgan és a Chase márkanevek alatt végzi tevékenységét a világ több, mint 100 országában (JPMorgan Chase & Co., 2024).

A Bank of America Corp. székhelye az Észak-Karolina Államban lévő Charlotteban található. Világszerte 166 ezer embernek biztosít munkalehetőséget és 35 országban kínál pénzügyi megoldásokat ügyfelei számára (Bank of America, 2024).

A Citigroup Inc. 230 ezer munkavállalót foglalkoztat világviszonylatban. A bank 95 országban rendelkezik helyszíni jelenléttel, székhelye New Yorkban található (Citigroup, 2024).

A negyedik legnagyobb amerikai kereskedelmi bank a Wells Fargo. Amerikán túl az ázsiai-csendes-óceáni térségben, Európában, a Közel-Keleten és Afrikában is ajánl banki szolgáltatásokat, összesen 22 országban. Székháza New Yorkban található. Világszinten 238 ezer alkalmazottat foglalkoztat (Wells Fargo, 2024).

A listán szereplő ötödik bank a szintén New York-i székhelyű Goldman Sachs Group Inc.. Globális tevékenységéből adódóan Európában, Ázsiában és Ausztráliában nyújt pénzügyi szolgáltatást a bank 40 ezer alkalmazottja az ügyfelei számára (Goldman Sachs , 2024).

A Magyarországon működő legnagyobb bankok (3. táblázat) a magyar OTP és MBH Bank, a belga anyabankkal rendelkező K&H, az osztrák Erste Group leányvállalata, az Erste Bank, a szintén osztrák UniCredit és Raiffeisen és az olasz anyaintézménnyel bíró CIB Bank (Palkó, 2023.).

3. TÁBLÁZAT: A VIZSGÁLT MAGYAR BANKOK ADATAI

Bank neve	Eszközállománya (Milliárd FT)	Anyabank országa
OTP Bank	16804	Magyarország
MBH Bank	10614	Magyarország
K&H Bank	5587	Belgium
Erste Bank	5098	Ausztria
UniCredit Bank	5052	Ausztria
Raiffeisen Bank	4321	Ausztria
CIB Bank	3094	Olaszország

Forrás: Saját szerkesztés (2024)

4.2. A vizsgált bankok felügyelőbankjainak bemutatása

A kutatásban vizsgált kereskedelmi bankok felügyeleti szervei az USA-ban a FED (Federal Reserve System), az Európai Unióban az EKB (Európai Központi Bank) és Magyarországon az MNB (Magyar Nemzeti Bank).

Mindhárom felügyeleti szerv tett ajánlásokat az általa felügyelt pénzügyi intézmények fenntarthatósági törekvéseire vonatkozóan.

A FED az USA-ban székelő felügyelt intézményei közül, csak a legnagyobbakkal szemben határoz meg követeléseket a fenntarthatóság terén. A legnagyobb pénzügyi intézményeknek, azaz azoknak az intézményeknek, amelyeknek az összes eszközállománya meghaladja a 100 milliárd dollárt, készített fenntarthatósági elveket. A közölt elvek ugyanakkor nem tiltják, vagy pedig akadályozzák meg a nagy pénzügyi intézményeket abban, hogy bármilyen specifikus szektorban működő ügyfeleiknek banki szolgáltatásokat nyújtsanak, amennyiben azt a jogszabályok és rendeletek lehetővé teszik. A FED által közölt végleges iránymutatás hat területre kiterjedő vezérelvet tartalmaz: irányítás; politikák, eljárások és limitek; stratégiai tervezés; kockázatkezelés, adatok, kockázatmérés és jelentéstétel, valamint szcenárió-elemzés. A végleges alapelvek emellett leírják, hogy az éghajlattal kapcsolatos pénzügyi kockázatok hogyan kezelhetők a hagyományos kockázati területek kezelése mellett (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2023).

Az Európai Központi Bank ezzel szemben konkrét elvárásokat támaszt az általa felügyelt bankok irányába. Felszólítja a kereskedelmi bankokat, hogy mérjék fel a klímaváltozás és környezeti kockázatok rövid, közép- és hosszú távon gyakorolt hatásait az üzletre. Az intézményektől elvárja továbbá, hogy a vállalati stratégiájukat meghatározó és

végrehajtó folyamatokban integrálják azokat a klímaváltozással és a környezeti kockázatokkal kapcsolatos tényezőket, amelyek lényeges hatással lehetnek az üzleti környezetükre rövid, közép vagy hosszú távon.

A bankok vezetői testületeitől elvárja, hogy azok vegyék figyelembe a klímaváltozással és környezeti kockázatokkal kapcsolatos tényezőket, az intézmény általános üzleti stratégiája, üzleti céljai és kockázatkezelési keretrendszerének kidolgozása során, és aktív figyelemmel kísérik a klímaváltozással és környezeti kockázatokkal kapcsolatos kockázatokat.

A belső jelentéstétel céljából az intézményeknek olyan összesített kockázati adatokat kell közzétenniük, amelyek tükrözik az éghajlattal kapcsolatos és környezeti kockázatoknak való kitettségüket, annak érdekében, hogy a vezető testület és az érintett albizottságok megalapozott döntéseket hozhassanak.

Fontos elvárásként fogalmazza meg, hogy az intézményeknek az Európai Bizottság nem pénzügyi beszámolásról szóló iránymutatásával összhangban az általuk lényegesnek ítélt éghajlati és környezeti kockázatokra vonatkozó érdemi információkat és kulcsfontosságú mérőszámokat közzé kell tenniük (European Central Bank, 2020).

A Magyar Nemzeti Bank 2022. augusztus 5-én tette közzé az MNB megújított zöld ajánlását, melynek értelmében elvárja, a hazai hitelintézetektől és fióktelepektől, hogy működésük 2025-ig váljon zölddé, „azaz azonosítsák, mérjék, kezeljék, felügyeljék és hozzák nyilvánosságra az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatokat” (Megújított MNB-ajánlás: 2025-ig minden bank működése váljék zölddé, 2022.).

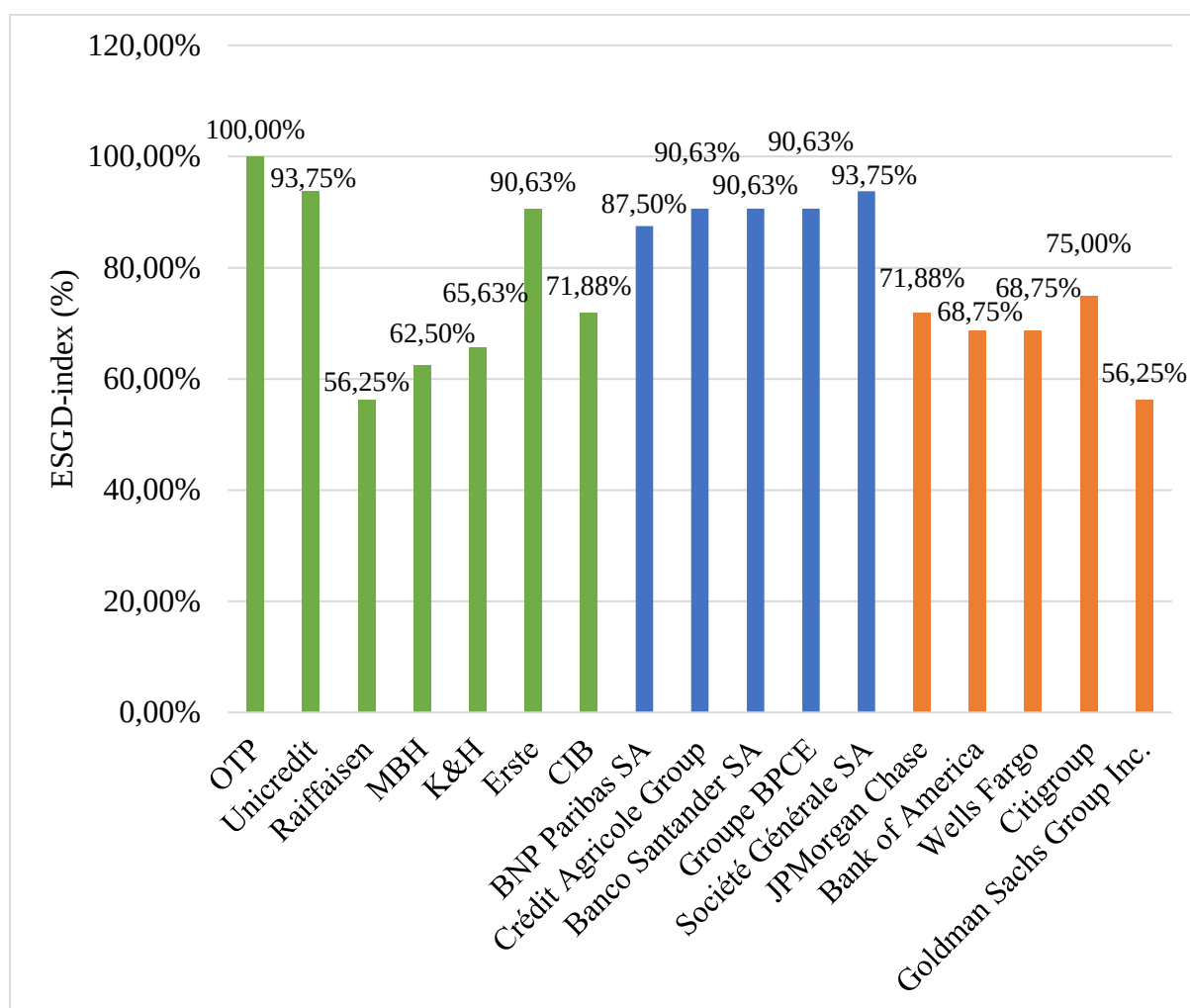
A jegybank az elvárásait három szakaszban kívánja érvényesíttetni. Az egyes szakaszokat a zölddé válás felé 2022. szeptember 15-től, 2023. júliustól, illetve 2025. januártól kell teljesíteniük a hitelintézeteknek.

Felszólítja a bankokat, hogy hozzák nyilvánosságra az éghajlatváltozás mérséklése és környezeti kockázatok kezelése érdekében tett lépéseiket, továbbá arra, hogy fenntartható hitelezési politikát dolgozzanak ki (Megújított MNB-ajánlás: 2025-ig minden bank működése váljék zölddé, 2022.).

4.3. A vizsgált bankok ESGD - indexe

Az elemzés során legnagyobb mértékben a vizsgált bankok 2022. évi fenntarthatósági riportjaiból kerültek ki a kutatásban szereplő adatok, azonban ezek a riportok nem minden esetben tartalmaznak elegendő információt minden vizsgálni kívánt szempont pontos elemzéséhez, így a bankok hivatalos weboldalán feltüntetett adatokból, illetve egyéb, a vizsgált bankok által közzétett kimutatásokból kellett informálódni egy egységes, összehasonlításra alkalmas adathalmaz összeállításához.

A vizsgálati eredmények a könnyebb áttekinthetőség és összehasonlíthatóság érdekében a 3. ábrán kerültek megjelenítésre.

3. ÁBRA: A VIZSGÁLT BANKOK ESGD INDEXE

Forrás: Saját szerkesztés (2024)

A Magyarországon vizsgált bankok közül minden bank jobb eredményt ért el, mint a 2019-es kutatás során kapott eredmények. Elmondható, hogy a bankok az MNB és az Európai Unió által bevezetett szabályozások alapján mind igazodtak a feléjük támasztott elvárásokhoz. Míg 3 évvel ezelőtt, mindössze két bank (az OTP Bank és az UniCredit Bank) rendelkezett 50 százalékos feletti eredménnyel, a 3. ábrán jól látható módon mára már az összes bank teljesítette ezt a szintet. Fontos megjegyezni, hogy az MBH Bank esetében 2019-ből a fúziót megelőző adatok állnak rendelkezésre, így ezen bankok esetében feltételezzük, hogy a fúzió során a fenntarthatósági szempontok alapján a legjobb gyakorlatokat ültették át az MBH Bank működésébe, így a vizsgálat során ezek kerültek figyelembevételre. Az OTP Bank kiemelkedő,

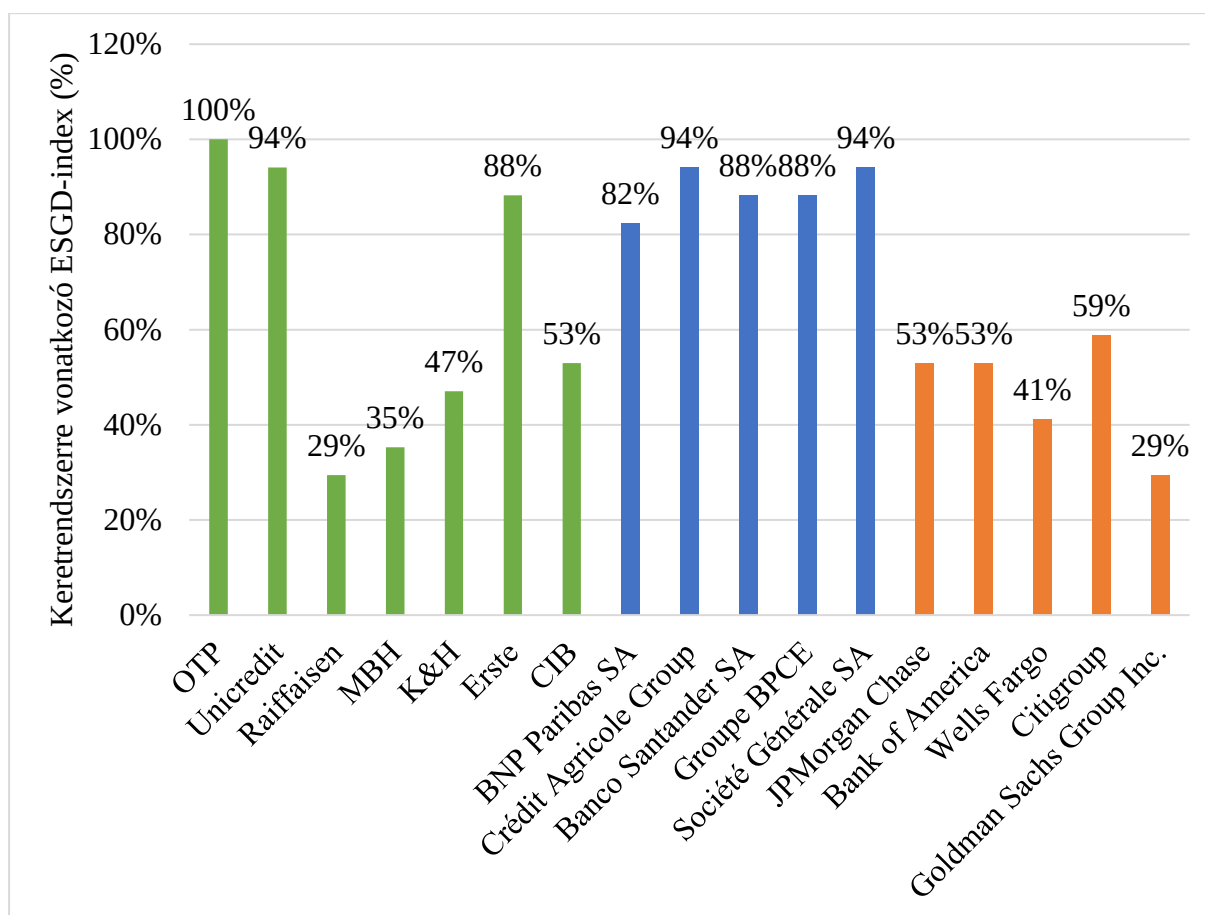
100 százalékos eredményt nyújtott a vizsgálat során. A magyar bankok egymáshoz viszonyított teljesítménye széles skálán mozog. A hét bank közül hárman nyújtottak 90 százalék feletti eredményt. Ezek a bankok az OTP Bank, az UniCredit Bank és az Erste Bank. A CIB Bank közepes, 71,88 százalékos eredményt szerzett. A K&H Bank, az MBH Bank mind 70 és 60 százalék közötti teljesítményt nyújtottak. A legkevésbé jól teljesítő bank a Raiffeisen Bank, 56,25 százalékos eredménnyel.

Az Európai Unió öt legnagyobb bankjának ESGD-indexe mind 85 százalék felett szerepel, ez az eredmény visszaigazolja, hogy az Európai Unió szabályokkal összhangban minden bank igyekszik a működése során a lehető legnagyobb mértékben figyelembe venni az ESG szempontokat. A vizsgálat tárgyát képező, az Európai Unióban székelő bankok az MSCI ESG besorolása alapján mind AA minősítéssel rendelkeznek, leszámítva a Société Générale SA-t, amely AAA minősítést szerzett. Ez a teljesítmény a vizsgálat során alkalmazott keretrendszer eredményeiben is megmutatkozik, ugyanis 93,75 százalékos, kiemelkedő eredményt ért el a bank a vizsgálat során. A régió belül nem észlelhető nagy szórás a bankok teljesítményére vonatkozóan. A legkevésbé jó eredményt elérő BNP Paribas 87,5 százalékos eredménye és a Société Générale teljesítménye között, mindössze 6,25 százalékpontnyi eltérés van.

Az amerikai FED lazább szabályozása egyértelműen látszódik az amerikai bankok teljesítményén. Az ebben a régióban legjobb, 75 százalékos eredménnyel bíró Citigroup is alacsonyabb ESGD indexszel rendelkezik, mint bármely európai uniós versenytársa. Az amerikai bankok között nagyobb szórás figyelhető meg. Itt a legjobban és a legrosszabbul teljesítő bankok között közel 19 százalékos eltérés mérhető.

4.4. Az ESG keretrendszer adaptálása

A 4. ábrán szemléltetett adatok alapján az ESG keretrendszer adaptálása kapcsán még minden vizsgált régióban van hová fejlődniük a bankoknak. A vizsgált bankok körében minden bank esetében megjelenik az ESG-kockázat és a bankok felsővezetése minden intézmény esetében kinyilatkoztatja az elkötelezettségét az ügy mellett az említett forrásokban.

4. ÁBRA: A KERETRENDSZER ADAPTÁLÁSA A VIZSGÁLT BANKOK KÖRÉBEN
 Forrás: Saját szerkesztés (2024)

A magyar bankok közül az OTP Bank, az Unicredit és az Erste Bank a kutatás során kimutatható módon járnak az élen ebben a tekintetben. Ezeknél a bankoknál a reprezentatív jelentéseikben már látható, hogy az ESG- szempontokat figyelembe veszik a vállalati stratégiájuk kialakítása során, számszerű módon integrálják ezeket az értékeket a kockázatkezelésükbe és megjelennek a javadalmazási politikájukban is. A ESG szempontokat figyelembe veszik ügyfeleik és beszállítóik kiválasztása során egyaránt.

Míg 2019-ben kiemelésre került, hogy szinte minden bank esetében hiányoznak a kockázatkezelésre vonatkozó közzétételek, ma már szinte minden bank megemlíti az ESG-kockázatokat a banki kockázatok között, mint önálló kategóriát, azonban ezen kockázatok számszerűsítése és az ESG-kockázatokra vonatkozó szcenárióelemzések és BCP tervek továbbra is hiányoznak a legtöbb bank esetében.

Az Európai Unió bankjai esetében a 80 százalék feletti eredményükből egyértelműen kirajzolódik, hogy a bankok igyekeznek az EKB által meghatározott szempontoknak megfelelni. Minden bank esetében megállapítható, hogy integrálták a kockázatkezelésükbe az

ESG-szemponthoz, és ügyfeleik és beszállítóik esetében figyelmet szentelnek a keretrendszer szempontjainak való megfelelésre. Például a Crédit Agricole Group a dohánytermékek tilalmára vonatkozó politikáját bes z ll t ira is kiterjesztette. Azonban annak ellenére, hogy a bankok megemlítik, hogy fenntartható beszerzési irányelveket követnek, ezeket nem fejtik ki részletesen a riportjaikban.

Ezzel szemben az Egyesült  llamok bankjai szemmel láthatóan rosszabb eredményeket értek el a keretrendszer implementálására vonatkozó kérdések vizsgálata során. A bankok itt is kinyilatkoztatják el k telez d s ket a fenntarthatóság kapcsán, felismerik az ESG-kockázatokat, azonban ezeket a gyakorlatban még nem alkalmazzák olyan szinten, mint az Európai Unióban te v kenyked  versenytársaik. A kutatásban elemzett  t legnagyobb esz k z llom nnal rendelkezo  amerikai bank esetében is elmondható, akár csak az európai társaiknál, hogy a bankok 2022.  vi fenntarthatósági riportjaib l kerültek feldolgozásra az összehasonlítás alapját képező információk és amennyiben nem állt rendelkezésre elegendő adat a megosztott fenntarthatósági riportban, akkor a pénzintézet hivatalos weboldaláról és további közzétett riportjaib l kerültek feldolgozásra az elérhető információk.

A jelentésekre vonatkozóan kiemelendő, hogy a Wells Fargo részletes riportokkal rendelkezik k l nbz  témákban, azonban az adatok feldolgozását nehezíti, hogy m g a többi bank esetében a legtöbb információ a fenntarthatósági jelentéseikben összpontosul, addig a Wells Fargo esetében az adatokat egyszerre több riportban kell keresni ahhoz, hogy átfogó képet kapjunk a bank működéséről.

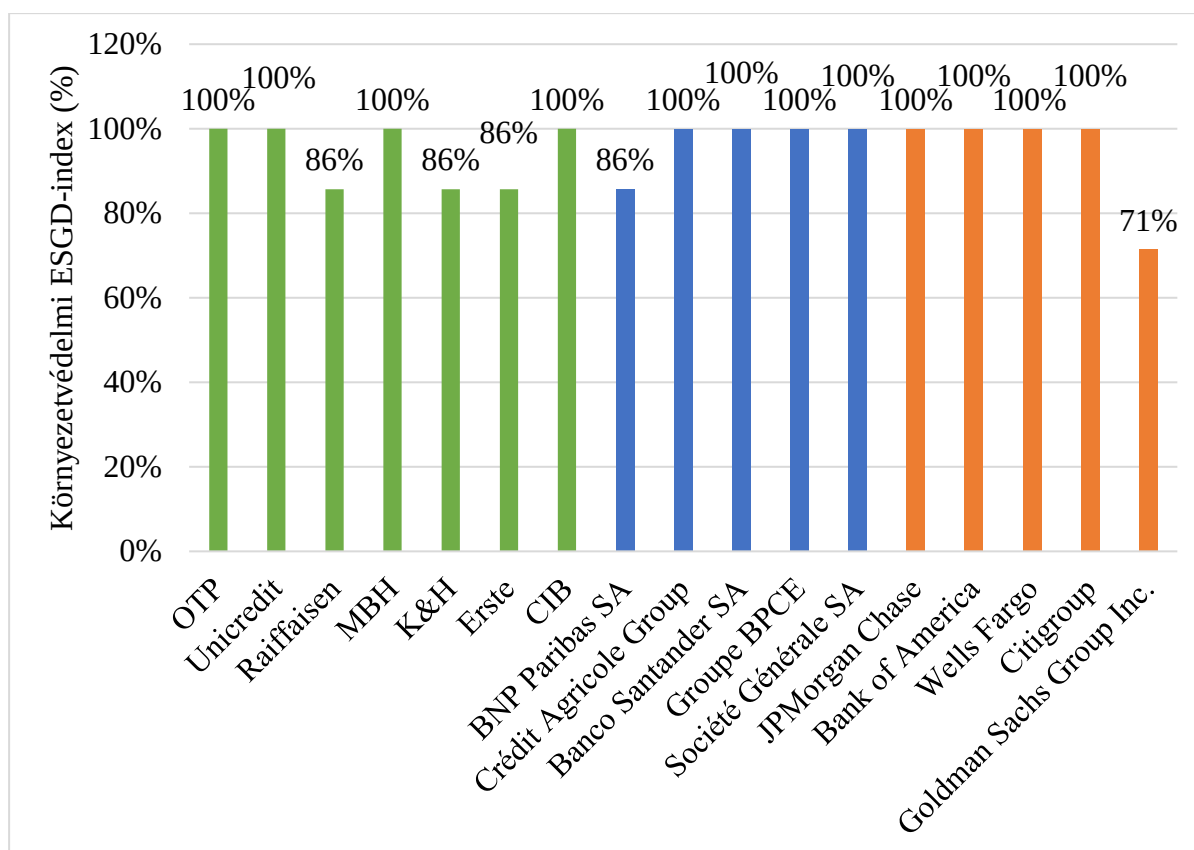
Minden vizsgált amerikai bank esetében elmondható, hogy konkrét célokat tűz ki maga elé, melyeket számszerűen fogalmaz meg és a már elért eredményeiket a bankok számszerű módon teszik közzé. Mindezek ellenére egyik bank sem jelen t meg ESG-szemponthoz a javadalmazási politikájukban, csak a Citigroup esetében található ESG-szemponthoz vonatkozó szcen rio  elemzés illetve az  zletmenetfolytonoss gi tervben erre vonatkozó említés. Az amerikai bankok nem tüntetik fel a vizsgált forrásokban az esetlegesen kapott fogyasztóvédelmi, illetve versenyhatósági bírságokra vonatkozó adatokat. Továbbá megemlítendő, hogy csupán egy bank, a JPMorgan Chase esetében látható számszerű módon az ESG kockázatok megjelenítése.

A JPMorgan Chase, a Bank of America és a Wells Fargo a bes z ll t ik tisztas g nak ellenőrzése érdekében kérdőíveket küldenek ki bes z ll t ik számára. A Bank of America 2009-óta küld ki bes z ll t inak CDP (Carbon Disclosure Project) kérdőívet, melynek a kit lt ts gi rátája 74 százalékos és a kitöltők mindössze 47 százalékának voltak számszerűen megfogalmazott fenntarthatósági célkitűzései. A Goldman Sachs Group kiemeli, hogy egy

fenntartható ellátási lánc kialakítására törekszik. Egyik bank sem említi, hogy milyen elvárásokat támaszt a kérdőív eredményeivel szemben, hogy van-e olyan minimum ponthatár, melyet el kell érniük a beszállítóknak. A bankok nagyobb hangsúlyt fektetnek beszállítóik kiválasztásakor azok diverzitására, mint a fenntarthatósági szempontokra. A bankok kiemelik riportjaikban, hogy beszállítóiknak kiválasztása során igyekeznek női, kisebbségi, veterán vagy színesbőrűek által tulajdonolt vállalkozásokat, kisvállalkozásokat és startupokat, LGBTQ közösséggel rendelkező vállalkozásokat vagy fogyatékkal élők tulajdonában lévő vállalkozásokat előnyben részesíteni. Az ilyen jellegű szemlélet nem volt számottevő az európai székhellyel rendelkező bankok esetében.

4.5. A bankok környezetvédelem terén tett erőfeszítései

A bankok környezetvédelmi erőfeszítéseit vizsgálva (5. ábra) a bankok kibocsátására, energiafelhasználására, környezeti erőfeszítéseikre és elképzeléseikre vonatkozó közzétételek meglétére került a hangsúly. Ahogyan Tamásné és Lamanda is kimondja, a kiemelkedő teljesítmények azzal magyarázhatóak, hogy a bankszektor fő tevékenysége, a pénzügyi szolgáltatásnyújtás, alapjában véve egy alacsony környezeti terhelést igénylő ágazat, így a bankok számos módon hozzájárulhatnak a fenntartható fejlődéshez, például az irodák energiahatékonyságának növelésével, a szelektív hulladékgyűjtéssel vagy a céges flottájukban lévő elektromos járművek arányának növelésével.

5. ÁBRA: A VIZSGÁLT BANKOK KÖRNYEZETVÉDELEM TERÉN TETT ERŐFESZÍTÉSEI
 Forrás: Saját szerkesztés (2024)

Ebben az esetben, ahogyan az az 5. ábrán látható, minden bank kimagasló eredményeket ért el, mivel szinte az összes vizsgált bank esetében elérhetőek a károsanyag kibocsátásra és a bank enegiafelhasználására vonatkozó adatok. Szinte minden bank megnevez preferált és nem preferált ágazatokat, azonban ezeknek az ágazati preferenciáknak a minősége eltérő.

Az európai bankok mind kiemelik, hogy nem finanszíroznak új olaj és gáz projekteket. Kiemelendő a BNP Paribas munkája, miszerint 2030-ra megszünteti a hőszén kitermelés finanszírozást, továbbá a csoport nem nyújtott kiemelt finanszírozást új olajmező-fejlesztési projektekhez már egészen 2016 óta. 2023 májusától pedig megszüntettek minden olyan finanszírozást, ami az új olaj- és gázkitermelési tevékenységek fejlesztésére irányult. A bank megemlíti továbbá, hogy a 2022-es energiahitel portfóliója 60 százaléka alacsony szén-dioxid kibocsátású energiatermelésre fordítódik. A Crédit Agricole Group 2022. januárjától teljesen megszüntette a palagáz- és palaolaj kitermelésével kapcsolatos projektek finanszírozását.

A bankok mind törekednek a nem megújuló energiaforrások finanszírozásának mérséklésére, azonban ezzel kapcsolatban nagyon különböző adatokat tesznek közzé, ami nagyban nehezíti az összehasonlíthatóságot. Ezzel kapcsolatban a BNP Paribas a 2030-as

célkitűzéseit teszi közzé, miszerint 80 százalékkal csökkenteni kívánja az olajkitermelés-finanszírozást továbbá a gázkitermelés-finanszírozást is 30 százalékkal tervezi visszafogni. A Société Générale szintén a jövőbeli céljait emeli ki, 2025-ig 30 százalékkal tervezi csökkenteni portfóliójának lábnyomát a 2018-as bázisadatokhoz viszonyítva. A Banco Santander a fosszilis energia finanszírozását 1 százalék alatt tartja a teljes hitelportfólióján belül. A Groupe BPCE ehhez a szénszektor exklúziója terén elért eredményeit emeli ki, miszerint legfeljebb 0,12 százalékon tartja a szénszektor finanszírozását az összes hitelállományához viszonyítva.

Azonban a vizsgált bankoknak még van hová fejlődniük a környezettudatosság terén, ugyanis jelenleg a BNP Paribas energiafinanszírozási portfóliója 45 százalékból fosszilis és mindössze 55 százalékból alacsony szén-dioxid-kibocsátású termékeket tartalmaz. A Société Générale legfontosabb környezeti kockázatai a finanszírozási tevékenységeiből erednek, ideértve az olaj- és gázipari, -ez a bank vállalati portfóliójának 5,4 százaléka - a közlekedés, - ami 6,5 százalékot tesz ki - a fémek és ásványok kitermelésének finanszírozása, - ami a portfólió 2,8 százaléka - valamint az élelmiszeripar és mezőgazdaság támogatása, amely 3,7 százaléka a bank portfóliójának.

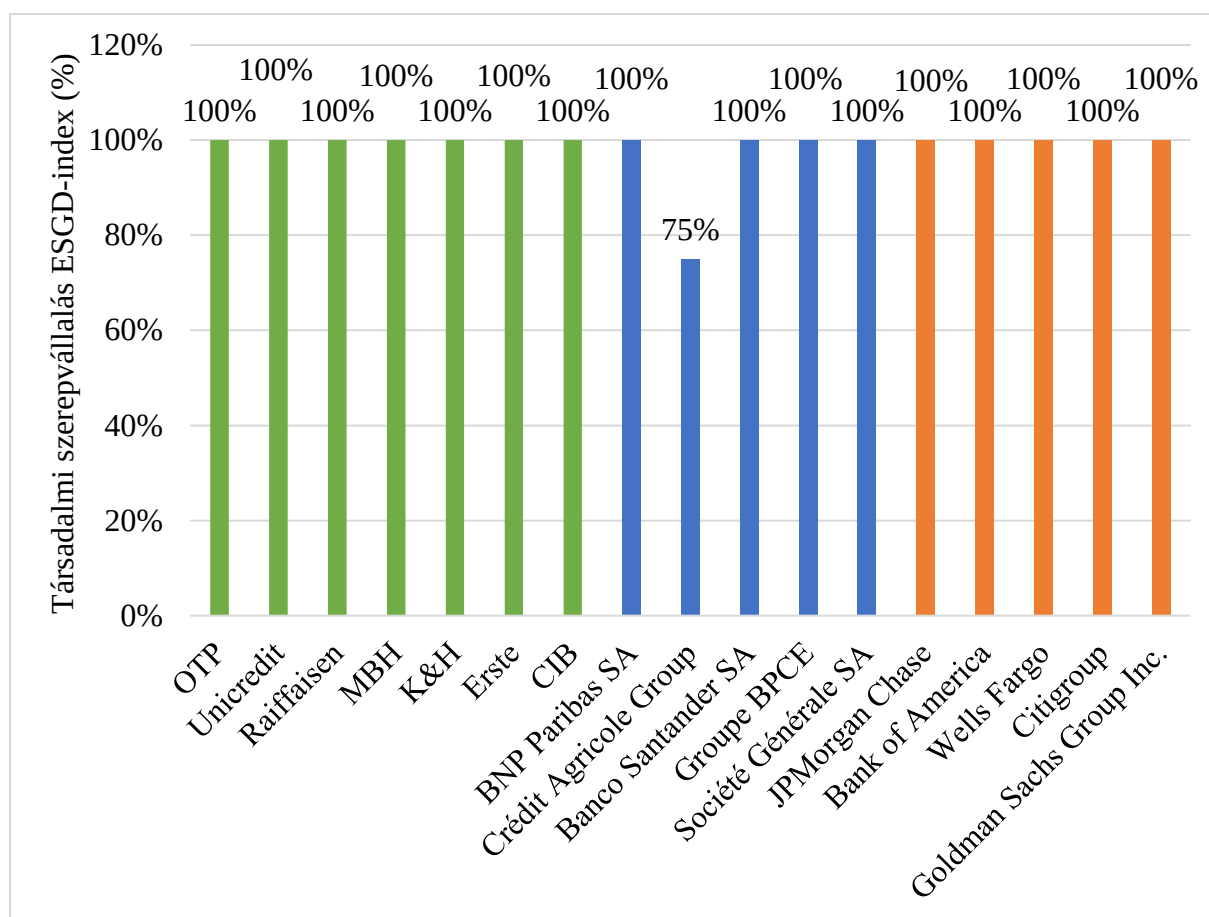
A vizsgált amerikai bankok esetében a Bank of America kiemeli, hogy a 2021-ben feltárássra került olaj és gázmezőkön túl nincs szükség újabbak megnyitására. A legtöbb bank felismeri, hogy cselekedniük kellene ezen a területen, de nem tesznek aktív lépéseket ezügyben. A JPMorgan Chase a szénprojekteket prohibítilja, de az olajszektor esetében azért elismeri, hogy felülvizsgálatot igényel annak finanszírozása. A bank az olaj és gáz szektort továbbra is a három kulcsfontosságú finanszírozási szektorai között említi, de a Párizsi Egyezmény céljaival összhangban, három további szektorális célt állított fel. Ezek a vas- és acélipar, a cementgyártás és a repülés. A Wells Fargo által közzétett nyilatkozatban olvasható, hogy a klímapolitika kapcsán nemleges szavazásra szólítja fel részvényeseit. Jelentésében külön kiemeli a Goldman Sachs Group, hogy vezető pénzügyi szereplőként továbbra is együttműködik ügyfeleivel, köztük a legnagyobb és a legnehezebben mérsékelhető kibocsátással rendelkező szektorokban működő ügyfeleiket sem hagyják magukra. Támogatni kívánják ezeket az ügyfeleket az előttük álló környezeti kihívások kezelésében.

A magyar bankok legtöbbje esetében megjelennek a tiltások és a preferált ágazatokra vonatkozó szabályozások. Az UniCredit Bank kiemeli, hogy az érzékeny ipari ágazatokból érkező ügyfelekkel speciális irányelvek alapján dolgozik. Az OTP Bank a zöldenergiatermelést preferált szektoraként tartja számon. Az MBH Bank a fenntarthatóság jegyében meghatároz tiltott és diszpreferált szektorokat, kimondja, hogy nem vállal kockázatot olyan tevékenységek esetében, melyek károsíthatják a környezetet vagy akadályozhatják a bank fenntarthatósági

céljainak elérését. A legnagyobb fejlődést a CIB Bank mutatta az elmúlt évek során, mivel 2019-ben mindössze 50 százalékos eredményt ért el, de az újonnan vizsgált időszakban 100 százalékos eredményt kapott. Ez annak köszönhető, hogy a bank a vállalati finanszírozás során egyre nagyobb figyelmet fordít a fenntarthatósági és környezeti célokra. Korlátozásokat vezet be a szén, a nem hagyományos olaj- és gázkitermelés szektorában, miközben a portfóliójában egyre nagyobb arányban jelennek meg a megújuló energiaforrásokhoz kapcsolódó beruházások.

4.6. A bankok társadalmi szerepvállalása

A bankok társadalmi szerepvállalása (6. ábra) kulcsfontosságú tényező a fenntartható fejlődés előmozdításának érdekében. A bankok pénzügyi támogatások nyújtása által, adományozásokkal, önkéntes akciókkal és természetesen a felelős hitelezési politikájuk kapcsán is hozzájárulhatnak a társadalom fenntartható fejlődésének előremozdításához.

6. ÁBRA: A VIZSGÁLT BANKOK TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁSA

Forrás: Saját szerkesztés (2024)

A bankok társadalmi szerepvállalásával kapcsolatban a kép már 2019-ben is nagyon kedvező volt, és ez csak fokozódott az évek során. Az összes vizsgált régióban megjelenik ez a pozitív attitűd.

A vizsgált európai bankok közül a Crédit Agricole Group kiemelten támogatja munkavállalóinak önkéntességét. Havonta egy teljes napot biztosít munkavállalóinak önkéntes tevékenység végzésére, azonban a többi banktól eltérő módon a bank nem tette közzé a teljes adományozására vonatkozó éves adatokat, mindössze az Ukrajna támogatására fordított összeget emelte ki.

Fontos kiemelni, hogy melyik bank hogyan és milyen mértékben járul hozzá a pénzügyi kultúra fejlesztése mellett a pénzügyi bevonáshoz. Az egyenlő hozzáférés a pénzügyi szolgáltatásokhoz és eszközökhöz, jelentős szerepet játszik egy gazdaság fejlődésében és a társadalmi jólét előmozdításában. Az egyenlő hozzáférés a pénzügyi szolgáltatásokhoz elősegíti a szegénység felszámolása ellen vívott harcot, segíti a társadalmi felzárkóztatást. A magyar bankok között kiemelendő az OTP Bank munkája, a bank 520 millió forint értékben nyújt kölcsönt mikro- és kisvállalkozásoknak. Az UniCredit Bank kiemeli, hogy öt millió forintig terjedő összegben nyújt hitelt mikrovállalkozások számára. A CIB bank esetében fontos megjegyezni, hogy a hagyományos adományozások és adománygyűjtések mellett a Magyar Vöröskereszt közreműködésével munkavállalói számára véradást szervez.

A magyar bankok mind közzéteszik az önkéntes kezdeményezéseiket, azonban nem jelenítik meg az említett forrásokban, hogy milyen formában támogatják munkavállalóik önkéntes tevékenységét. A legtöbb bank részt vesz a Pénz7 kezdeményezésen, melynek fő célja a pénzügyi tudatosság fejlesztése az általános -és középiskolás diákok körében.

A BNP Paribas pénzügyi bevonást célzó programjai által 3,3 millió kedvezményezettnek nyújtott támogatást 2022-ben. A bank két kiemelkedő, a fiatalokat támogató programmal rendelkezik. Az első a fiatalok első lakáshoz jutását támogató jelzáloghitel programja, a másik pedig kedvező kamatozású hitelek által nyújt segítséget a fiataloknak tanulmányaik finanszírozásához.

A Santander csoport a latin-amerikai régióban indított programot Finance For All névvel. A csoport pénzügyi bevonás terén tett tevékenységéért 2022-ben EUROMONEY tanúsítványt kapott.

A Groupe BPCE a pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés kibővítését a jelentésében csak a jövőbeli céljai között említi konkrétumok nélkül.

A Société Générale SA Afrikában te v kenykedik egyre aktívabban. A bank által a mikrofinanszírozási intézményeknek nyújtott hitelek összege afrikai kontinensen a 2018 és 2022 közötti időszakban megkétszereződött.

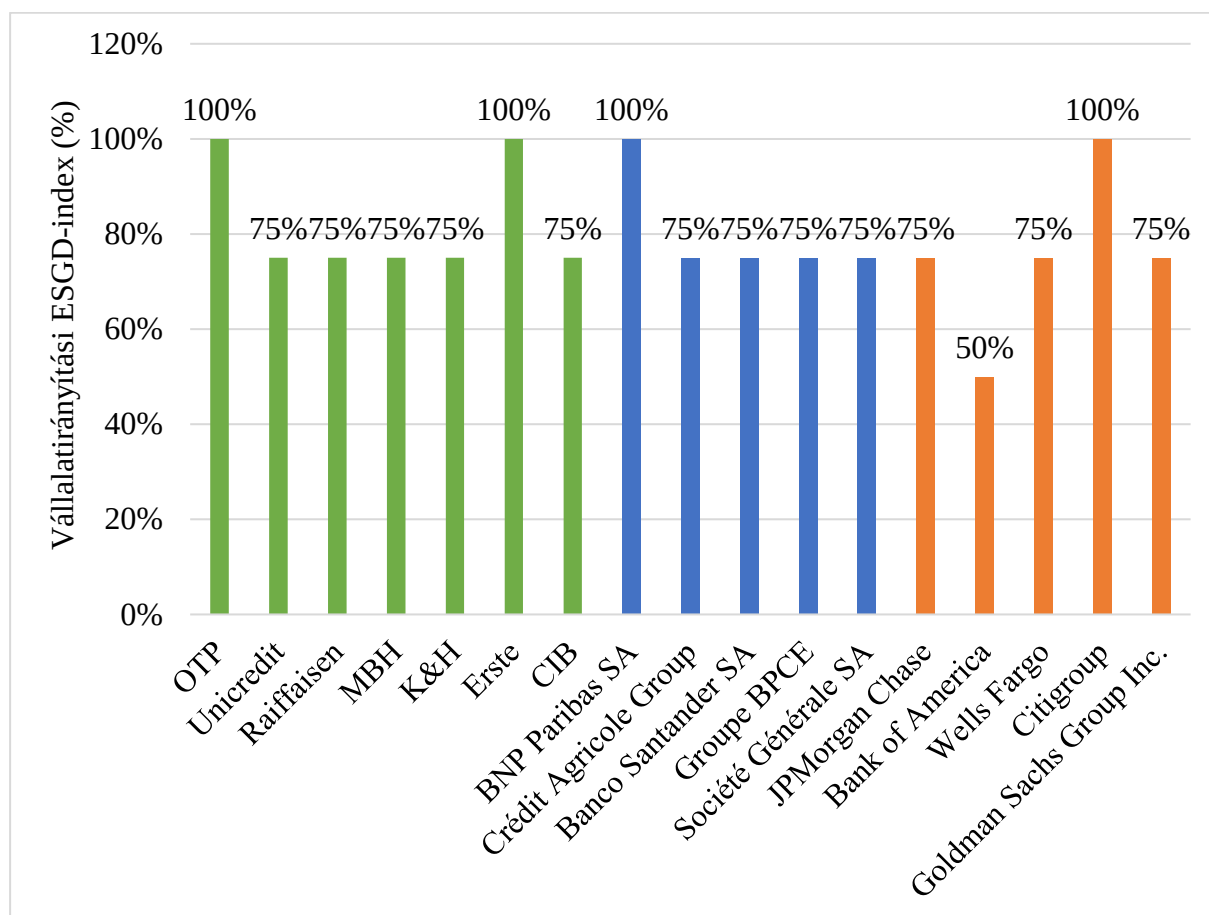
Az elemzett amerikai bankok mind említik a pénzügyi bevonás kibővítésének fontosságát. Azonban a bankok nem egységes módon k z lt k a bevonásra írányuló programjaik és erőfeszítéseik részleteit,  gy nehezen összehasonlíthatóak az adatok. A legkevesebb információt a JPMorgan Chase közölte jelentésében. A bank fejlett gazdaságokban folytat bevonást célzó te v kenys get. A Bank of Amerika a pénzügyi sz lg ltat sokhoz való hozzáférés jogát az által bővítette 2022-ben, hogy összesen 9 milliárd dollár értékben nyújtott hiteleket alacsony- és közepes jövedelmű kisvállalkozásoknak. A Wells Fargo Open for Business Fund 188 ezer kis- és k z p v llalkoz s számára nyújtott segítséget. A Citigroup és a Goldman Sachs Group mindketten a kevésbé fejlett latin-amerikai régióban seg t tt k az emberek bevonódását a pénzügyi sz lg ltat sokba. A Citigroup Peruban indította pénzügyi bevonást segítő programját, a Caja Arequipa-t. A programnak köszönhetően több, mint 9 ezer kedvezményezett mikro- és kisvállalkozásnak nyújtottak segítséget. Kiemelendő, hogy a programban részrtvevő vállalkozások 60 százalékát n k  r ny jt k. A Goldman Sachs Group 68 millió dollárt áldozott arra, hogy pénzügyi, könyvelési és adminisztr t v sz ftveralkalmaz sokat sz lg ltasson kis- és közepes méretű vállalkozások számára Dél-Amerikában.

A vizsgált amerikai bankok esetében a JPMorgan Chase évente egy nap fizetett szabadságot biztosít önkéntes te v kenys g végzésére, a Wells Fargo bank arra jogosult munkavállalói pedig kétszer ennyi, évente összesen 16 munka r nyi önkéntes te v kenys get végezhetnek. A többi bank esetében a jelentések nem közöltek erre vonatkozó adatot, de mindannyian komoly el k telez d st mutatnak az önkéntes te v kenys gek és programok  r ny ba. A Bank of Amerika munkavállalói az  v során közel k tmill i önkéntes munkaórát teljesítettek. A Citigroup riportjában részletesen kifejti, hogy világszinten milyen önkéntes filantróp kezdeményezései vannak.

A JPMorgan Chase a 2022-es évben több mint 412 millió dollárnyi adományt nyújtott glob lis n, amelyből több mint 325 millió dollár volt támogatási tőke, és több mint 86 millió dollár volt kölcson- és részvénypiaci tőke. A Bank of Amerika esetében a teljes adományozás összege a vizsgált évben 360 millió dollár volt. A Wells Fargo  sszesen 280 millió dollárt fordított erre a célra. A Citigroup Citi Impact Fund kibővített összege pedig elérte az 500 millió dollárt.

4.7. A bankok vállalatirányítási gyakorlata

A vállalatirányítási gyakorlatok kulcsfontosságúak a fenntartható fejlődés előmozdításának érdekében. A megfelelő vállalatirányítási stratégiák biztosítják az adott bank működésének átláthatóságát, ami nélkülözhetetlen a fenntartható üzleti fejlődéshez. Mindezek mellett segítik a kockázatok hatékony kezelését és beépítését a döntéshozatalba. Az átlátható és tiszta vállalatirányítási gyakorlatok segítik a bankokat abban, hogy elkerüljék a versenyhatósági vagy fogyasztóvédelmi bírságokat, elkerüljék az esetleges pénzmosást és terrorizmusfinanszírozást és ezáltal növeljék ügyfeleik bizalmát. A megfelelő vállalatirányítás lehetővé teszi a bankok számára, hogy etikus és törvényes üzleti gyakorlatokat folytassanak, amelyek tiszteletben tartják az emberi jogokat, a munkavállalók jogait és a környezeti előírásokat, és ezáltal hozzájárulnak a fenntartható fejlődéshez.

7. ÁBRA: A VIZSGÁLT BANKOK VÁLLALATIRÁNYÍTÁSI GYAKORLATA

Forrás: Saját szerkesztés (2024)

A bankok vállalatirányítási gyakorlatát célzó kérdések a vezetői testület nemi diverzifikáltságát, a vállalati etikára vonatkozó megnyilvánulásokat, a pénzmosás és

terrorizmusfinanszírozás megelőzése érdekében tett intézkedések meglátára és a versenyszabályok betartására való fokozott odafigyelésére irányultak. Az eredményeket a 7. ábra szemlélteti.

A vizsgált régiók bankjainak vezetőtestületének a CIB Bank kivételével mindenhol van női tagja. Azonban elengedhetetlen kiemelni, hogy a nők a vezetői testületekben minden vizsgált bank esetében alulreprezentáltak.

Magyarországon a nemek közötti béregyensúlyról a CIB bank közöl számszerű adatokat. A bank kiemeli, hogy a női vezetők 15 százalékkal alacsonyabb bért kapnak ugyanazért az elvégzett munkáért, mint férfi kollégáik. A beosztottak körében ugyanez az eltérés 10 százalékos. Az UniCredit Bank kiemelte, hogy a csoport dolgozik a nemek közötti béregyensúly megteremtésén, de nem közölt egyéb adatot. Az OTP Bank sem közöl számszerű adatokat, de állítja, hogy bérpolitikájának köszönhetően nem alakulhat ki jelentős különbség az ugyanabban a pozícióban dolgozó női és férfi munkavállalók között.

A szenior menedzsmentben a nők szintén alulreprezentáltak. A CIB Bank kiemelkedően részletes nemekre vonatkozó riportjából kiderült, hogy a menedzsment 43 százalékát teszik ki a női munkavállalók. Az MBH Bank esetében ez az arány mindössze 36 százalék. Az OTP Bank riportjában külön bontásra kerültek a központ és a fiókhálózat munkatársai. A központban a stratégiai vezetés 27 százaléka, az operatív vezetésben dolgozó nők aránya 48 százalék. A fiókhálózatban a stratégiai vezetők közül 13 százalékot tesznek ki nők. Továbbá pozitívként lehet említeni, hogy az operatív vezetésben dolgozók 70 százaléka női alkalmazott.

Európában egyik bank esetében sem haladja meg a női igazgatósági tagok aránya a 40 százalékot. Erre vonatkozó közléseket a jelentések kis mértékben tartalmaztak, külön kutatást igényelt az arányok megállapítása.

Az igazgatósági tagok nemi sokszínűségéhez képest a szenior menedzsment női reprezentáltsága még alacsonyabb. A Crédit Agricole Group esetében a bank legmagasabb 150 pozíciójában dolgozó nők aránya mindössze 22,5 százalék. A legjobban teljesítő két bank a BNP Paribas SA és a Groupe BPCE esetében is ez az arány mindössze 35 százalék a férfiak által elnyert szenior pozíciókkal szemben. A Société Générale SA megfogalmazta céljai között, hogy ezt az arányt a jelenlegi 27,9 százalékról 30 százalékra szándékozik emelni. Meg kell említeni, hogy még ez is távol áll a nemek közti egyenlőségtől és ez minden vizsgált bank jelenlegi helyzetéről elmondható.

A női vezetők aránya mellett a nemek közötti béregyensúlyról nagyon kevés adatot tesznek közzé a bankok. Annak ellenére, hogy ez egy továbbra is fennálló probléma, a vizsgált piacvezető bankok nem írnak róluk a jelentéseikben. Európában mindössze két bank tesz

említést a nemek közötti fizetéskülönbségről. Ezek a bankok a Banco Santander SA és a Société Générale SA. A Santander riportjában az szerepel, hogy a nők ugyanazért az elvégzett munkáért 1 százalékkal kapnak kevesebb bért. Azonban ez nem egy részletes és releváns adat, mivel nincs lebontva vezetőkre és alacsonyabb beosztásban dolgozókra a kimutatás, ugyanis a legtöbb esetben a legnagyobb eltérések a magasabb pozíciót betöltő nők körében mutatkoznak meg. A Société Générale SA egyáltalán nem jeleníti meg számszerűen az eltéréseket, de kiemeli, hogy 3 millió eurót fordít a probléma mérséklésére.

A vizsgálat tárgyát képező amerikai bankok a nemek közötti fizetéskülönbség arányára a Goldman Sachs Group és a Bank of Amerika – akik csak a béren felüli juttatásokra vonatkozó adatokat tettek közzé – kivételével mind kitértek. A JPMorgan Chase és a Wells Fargo 1 százalékos eltérést mutatott ki a nemek közti béregyenlőtlenség kapcsán. Itt is érdemes megjegyezni, hogy ezek a kimutatások nincsenek lebontva senioritási szintekre, így nem jelennek meg a legnagyobb eltérések. A Citigroup az USA-ra vetítve szintén egy százalékos eltérést jelentett meg, azonban kimutatásában szerepel, hogy ez az arány globális szinten sokkal rosszabb. A banknál dolgozó nők globális szinten a férfiak bérének mindössze 74 százalékát kapják meg ugyanazért az elvégzett munkáért.

A nemek reprezentáltságára vonatkozóan nagyon hasonló, de néhány százalékponttal jobb eredmények jelennek meg, mint az európai bankok esetében. A szenior menedzsmentben a nők reprezentáltsága a Wells Fargo és a Citigroup esetében a legmagasabb, tehát ezeknél a bankoknál 40 százalékos az arány. A Goldman Sachs Group riportjában nem ismertet ilyen jellegű adatot. A JPMorgan mondható a leginkább alulreprezentáltak, itt mindössze 27 százalékot tesznek ki a női vezetők.

Az igazgatósági tagok esetében átlagosan 2 százalékkal nagyobb a női tagok aránya, mint az európai bankok esetében. Fontos kiemelni a Citigroup teljesítményét, ahol az igazgatóság 54 százalékát teszik ki nők. A többi vizsgált bank esetében 35 százalék körül mozog a nők reprezentáltsága ezen a menedzsmentszinten.

A munkavállalók képzésére vonatkozó konkrét, számszerű adatokat a vizsgált európai bankok közül két bank, a Crédit Agricole Group és a Société Générale SA tett közzé. Ezeknek az intézményeknek a munkavállalói egy alkalmazottra lebontva átlagosan 14 illetve 32 óra képzésben részesülnek évente. A BNP Paribas nem órákban fejezte ki a munkavállalói képzéseinek a mennyiségét, hanem elvégzett tréningekben mérte ezt. Jelentése alapján 97,4 százaléka a bank munkavállalóinak legalább négy tréninget teljesített 2022-ben.

A vizsgálat arra is választ keresett, hogy a bankok a munkavállalóiknak biztosítanak-e valamilyen fenntarthatósággal kapcsolatos oktatást. A Crédit Agricole Grouptól eltekintve

minden vizsgált bank esetében található erre vonatkozó adat. A BNP Paribas Sustainability Academy néven indított el egy projektet, mely segít egy átfogó képet kapni a programban résztvevőknek a fenntartható pénzügyekről, és erősíti a képességeiket ezen a területen. A Banco Santander is kínál ilyen jellegű képzést, mely minden munkavállaló számára elérhető, de senki számára nem kötelező. A Société Générale SA egy minden munkavállalója részére elérhető tréninget tett közzé, melyet a munkavállalóinak 65 százaléka teljesített. A Groupe BPCE a bank menedzsmentje részére készített fenntarthatóság témakörben képzéseket.

A magyar bankok a munkavállalóik által végzett tréningek kapcsán kimagasló adatokat közöltek. Az OTP Bank dolgozói 2022-ben fejenként 80 órányi képzésen vettek részt. A K&H Bank alkalmazottai mindössze 8 órával maradnak el ettől, a bank dolgozói átlagosan 72 órán át fejlesztették magukat a tárgyévben.

Az OTP Bank a dolgozói számára kétfévente környezetvédelmi képzést biztosít. A Raiffeisen Bank összesen 3 féle képzést kínál ESG témakörben a dolgozóinak. Az MBH Bank egy minden munkavállaló számára elérhető ESG képzést biztosít.

A munkavállalói tréningekre vonatkozóan pontosabb adatokat biztosítottak az amerikai bankok. A Goldman Sachs kivételével minden bank közzétette az egy alkalmazottra levetített képzési órákat 2022-ben. A legtöbb képzést a Bank of Amerika munkatársai végezték el, itt 53 órányi tananyag jutott egy alkalmazottra. A Wells Fargo munkavállalói 44 órányi oktatáson vettek részt, míg a Citigroup munkatársai fejenként 38 órán át képezték magukat éves szinten. A munkavállalók tanulási hajlandósága a JPMorgan Chase esetében volt a legalacsonyabb, 2022-ben a cég alkalmazottai fejenként mindössze 10 órát töltöttek tanulással.

Az ESG vagy fenntarthatósági témakörökben kínált tréningekkel kapcsolatban csupán két intézmény, a JPMorgan Chase és a Citigroup tesz közzé információt. Mindkét bank esetében minden munkavállaló számára elérhető képzést biztosítanak a témában, azonban egyik esetben sem kötelező, illetve nem jelenítenek meg kitöltöttségi adatokat sem.

Az Amerikában székelő bankokról elmondható továbbá, hogy részletes, a vállalat etnikai összetételére vonatkozó jelentéssel rendelkeznek, melyben kimutatják a színesbőrű alkalmazottaik arányát. Ezek a riportok sokkal részletesebbek, mint a fizetéskülönbségre fókuszáló beszámolók, mert ebben az esetben az adatok le vannak bontva szenioritási szintekre is, hogy egy igazán átfogó képet mutassanak a vállalat etnikai összetételéről.

A bankok a munkavállalóik faji és nemi összetételén kívül a fogyatékkal élő munkavállalók foglalkoztatására is figyelmet fordítanak. A Bank of Amerika 100 százalékos fogyatékosági egyenlőségi indexszel rendelkezik. A Wells Fargo kiemeli, hogy munkavállalóinak 8 százaléka fogyatékkal élő emberek közül került ki. A Citigroup büszke

arra, hogy a magasabb pozíciókban is foglalkoztat fogyatékkal élő személyeket, az Egyesült Államokban 4 vezető igazgatósági tag is fogyatékossgal él.

A vállalati etikára, a versenyszabályok betartására és a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás megelőzése érdekében tett intézkedések tekintetében nincsenek jelentős eltérések a vizsgálat tárgyát képező bankok között. A vállalati etikára és a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás megelőzésére vonatkozóan általánosságában elmondható, hogy tréningeket szerveznek munkavállalóik számára a bankok.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

5.1. Következtetések és javaslatok

A vizsgálat bázisát adó keretrendszer segítségével sikerült egy átfogó képet alkotni a vizsgált bankok ESG szempontoknak való megfeleléséről. Megállapítható, hogy a környezetvédelmi, társadalmi és vállalatirányítási szempontok tekintetében jelentős javulás következett be Magyarországon az elmúlt évek során. A magyar bankok kivétel nélkül jobb ESGD-indexszel rendelkeznek, mint ami a 2019-es jelentéseik alapján megállapításra került. A dolgot a 2020-as vizsgálattal szemben kitér a nemzetközi szintre is, így nemzetközi viszonylatban vizsgálhatjuk hazánk teljesítményét. Nemzetközi viszonylatban látható, hogy legnagyobb bankjaink között az élenjárók az Európai Unió legnagyobbjaihoz hasonló eredményeket produkálnak. Kedvező, hogy a valamivel rosszabb értékeléssel rendelkező bankok sem nyújtanak rosszabb teljesítményt, mint az Amerikában székelő nagybankok.

A bankok ESGD-indexei az ábrákon jól látható módon mutatják meg, hogy a magyar bankok teljesítménye bankoktól függően változó, hiszen a legjobb eredménnyel rendelkező OTP Bank 100 százalékos eredménye és a kevésbé jól szereplő Raiffeisen Bank 56 százalékos teljesítménye között nagy az eltérés. Az Európai Unió bankjai mind hasonló, 90 százalék körüli eredménnyel szerepeltek. Ez visszavezethető az Európai Unió szabályozásainak és az EKB elvárásainak való megfelelésre. Az Amerikában székelő bankok mind rosszabb eredményeket értek el a vizsgálat során, mint európai uniós társaik.

Az amerikai bankszektorban legnagyobb fejlődés az ESG-keretrendszer adaptálásával kapcsolatban szükséges. A bankok közül alig néhányan közölnek az ESG-kockázatokra vonatkozóan számszerű adatokat. A bankok nem vonják be az ESG-kockázatokat az üzletmenet folytonossági terveikbe, nem készítenek releváns stresszteszteket a témával kapcsolatban. Ezzel szemben az EKB ajánlásának köszönhetően az európai bankok esetében megtalálhatóak erre vonatkozó információk a vizsgált forrásokban.

A környezetvédelem terén a bankok kimagasló eredményeket értek el, ez azzal magyarázható, hogy tevékenységükből adódóan alacsony környezeti terheléssel jár a működésük, és viszonylag könnyen tudnak alkalmazkodni a környezetvédelem terén megjelenő olyan új elvárásokhoz, mint a szelektív hulladékgyűjtés vagy az irodaépületek energetikai korszerűsítése.

A társadalmi szerepvállalás terén még ennél is kedvezőbb a kép. Ennek oka szintén abból ered, hogy a bankoknak sok lehetőségük van a társadalmi jólléthez való hozzájáruláshoz.

Adománygyűjtéseken való részvétellel, vagy különböző szervezetek pénzügyi támogatása által könnyen hozzájárulhatnak a társadalom fejlődéséhez.

A vállalatirányítási gyakorlataik tekintetében a vizsgált régiók bankjai közel hasonló eredményeket értek el. A bankok mind tüntetnek fel a vállalati etikára vonatkozó információkat a vizsgált forrásokban. A vizsgálat kitér arra is, hogy az adott bank vezetőségében dolgoznak-e nők - a CIB Bank kivételével ez minden esetben elmondható. Azonban a nemek arányára vagy a köztük húzódó béregyenlőtlenségre vonatkozóan nem köszönnek vissza az adatok a bankok ESGD-indexeiben.

A magyar bankszektor folyamatos fejlődése kimutatható a vizsgálatból, azonban a magyar bankok zöld átállásának a folyamata még nem ért véget.

A jövőbeli vizsgálatok során pontosabb kép lenne alkotható a vizsgált bankokról, amennyiben a kérdések súlyozva kerülnének bele a számítási modellbe, így az eredményekben megjelenne azok társadalmi vagy környezeti jelentősége. További kérdésekkel lehetne kiegészíteni az indexet, hogy egy transzparensabb képet adjon az elemzés. További összehasonlításra adna módot, ha számszakilag összehasonlítható módon kerülhetnének az adatok értékelésre az indexek kiszámítása során. Ennek eredményeképpen a biztosított adatok minősége is látható lenne a bankok ESGD-indexében és objektív módon összehasonlíthatóvá válnának a pénzintézetek.

Érdemes lenne idősorosan megjeleníteni az adatokat, hogy láthatóvá váljon a bankok folyamatos fejlődése az ESG kapcsán.

Szükség lenne egy egységes, a bankok felé támasztott elvárásra annak kapcsán, hogy pontosan milyen adatokat és milyen formában kell riportálniuk. Ez nagyban elősegítené a bankok pontos összehasonlítását.

Végül fontos kiemelni, hogy további kutatási területet kínál a bankok által kitűzött célok számszaki visszamérése abban a tekintetben, hogy valóban teljesítették-e azokat a fenntarthatósági célokat, melyeket kitűztek maguk elé. Ezáltal biztosítva, hogy a bankok valóban betartsák a fenntarthatósággal kapcsolatos ígéreteiket.

ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozat arra kereste a választ, hogy a magyar bankszektor milyen fejlődésen ment keresztül 2019-óta az ESG keretrendszer tekintetében. A dolgozat vizsgálati keretrendszerét Tamásné és Lamanda (2020) munkája adja. Azonban jelen kutatás kibővítette a vizsgálat tárgyát képező bankokat és nemzetközi viszonylatban is elemezte a hazai bankszektor környezeti, társadalmi és vállalatirányítási gyakorlatait.

A vizsgálat során az elemzett bankok nyilvánosan közzétett jelentéseiben és a hivatalos honlapjukon elérhető információkat vette figyelembe a dolgozat. A vizsgálat alapját képező keretrendszert Tamásné és Lamanda (2020) munkája adja. A keretrendszer 32 kérdésből áll, melyek alapján pontozásra kerülnek a bankok. Az egyes kérdésekre egy vagy nulla pontot kaphat az adott bank annak alapján, hogy a kérdés tárgyát képező információról megtalálható-e valamilyen hivatalos közzététele a banknak. Majd a kapott pontszám alapján megállapításra kerül a vizsgált bank ESGD-indexe. (Tamásné Vőneki & Lamanda, 2020)

Az ESGD-indexet az ESG mindhárom szegmensére (környezetvédelmi erőfeszítések, társadalmi szerepvállalás, vállalatirányítási gyakorlat) megkapták a vizsgált bankok. Ezen felül az elemzés vizsgálta, hogy a bankok az ESG keretrendszert milyen minőségben ültetik át a működésükbe.

A vizsgálatok eredményei ábrákon kerültek bemutatásra. Ezekről az ábrákról szembetűnő következtetések vonhatóak le a nemzetközi és hazai bankszektor ESG-minősítésére vonatkozóan. A Magyarországon székelő bankok eredményei nagy szórással jelennek meg az ábrákon, a legjobban teljesítő magyar bank, az OTP Bank 100 százalékos eredményt ért el a vizsgálat során, azonban a legrosszabb teljesítményt nyújtó Raiffeisen Bank mindössze 56,25 százalékos eredményt ért el. Fontos kiemelni, hogy minden bank, minden vizsgált szegmensben javított a 2020-as eredményeihez képest, így egyértelműen látszódik az elmúlt pár év fejlődése.

Az Európai Unióban székelő nagybankok mind közel azonos, 90 százalék körüli eredményt értek el a vizsgálat során. Ebből egyértelműen látszódik, az uniós szabályozásoknak és az EKB útmutatásának pozitív hatása a bankszektorra. Ezzel szemben az amerikai bankok valamivel rosszabb, átlagosan 68 százalékos eredményt produkáltak. A legtöbb pontot a keretrendszer alkalmazása során veszítették ezek a bankok. A legtöbbjük nem közöl számszerű adatokat az ESG-kockázatokkal kapcsolatban, az üzletmenetfolytonossági terveik nem térnek ki az ESG-kockázatokra, nem tüntetnek fel kockázati étvágyra vonatkozó információkat az ESG kapcsán.

A bankok a legjobb teljesítményt a társadalmi szerepvállalás területén nyújtották. A pénzügyi intézetek mind rendelkeznek vagy részt vesznek különböző filantróp kezdeményezésekben.

A környezetvédelem terén is kimagasló eredményeket értek el a vizsgált pénzügyi intézetek, melynek oka az, hogy a pénzügyi szolgáltatásnyújtás alapján véve nem egy nagy környezeti terheléssel járó tevékenység, így a bankok könnyen tudnak saját működésükben zölddé válni.

A vállalatirányításra vonatkozóan a vizsgált bankok minden régióban hasonlóan teljesítettek. A vizsgálat során kirajzolódott, hogy a legtöbb bankban a női alkalmazottak alulreprezentáltak és a nemek közötti béregyenlőtlenségről csak kevés bank közöl információt.

A vizsgálat a jövőben pontosabb képet adhat, amennyiben az adatok számszerűsíthető módon is összemérhetővé válnak, illetve, ha egyes kérdések súlyozva kerülhetnek be a számításba. További kutatási lehetőséget kínál a bankok által kitűzött fenntarthatósági célok elérésének vizsgálata.

IRODALOMJEGYZÉK

Könyvek, cikkek, tanulmányok:

- Bartus, G. (2013). A fenntartható fejlődés fogalom értelmezésének hatása az indikátorok kiválasztására. *Statisztikai Szemle*, old.: 843-869:844.
- Boros, E. (2020. december). A klímaváltozás kockázatai és a hitelintézeti stressztesztetek. *Hitelintézeti Szemle*, old.: 107–131. <http://doi.org/10.25201/HSZ.19.4.107131>
- Eccles, R. – Klimenko, S. (2019. Május-Június). *Harvard Business Review*. Forrás: <https://hbr.org/2019/05/the-investor-revolution>
- Jankó, F. – Móricz, N. – Pappné Vancsó, J. (2011). Klímaváltozás: Diskurzusok a katasztrófától . *Földrajzi Közlemények*, 3–16.
- Kolozsi, P. P. – Horváth, B. I. – Csutiné Baranyai, J. – Tengely, V. (2022. december). Monetáris politika és zöld átmenet. *Hitelintézeti Szemle*, old.: 7-28. <https://doi.org/10.25201/HSZ.21.4.7>
- Kovács, N. (2021. június). A taxonómia-rendelet – Néhány Tájékoztató Gondolat. *Üzleti SZEmle*. <https://szolgaltatas.sze.hu/a-taxonomia-rendelet-nehany-tajekoztato-gondolat>
- Matolcsy, G. (2022). A gazdasági, a társadalmi, a pénzügyi és a környezeti fenntarthatósági szempontok megjelenése a Magyar Nemzeti Bank gyakorlatában. *Pénzügyi szemle*, 329. https://doi.org/10.35551/PSZ_2022_3_1
- Mohsin, A. – Wajahat, A. – Kowsalya, V. – Syed Aun R., R. (2023). Interlinkages between stability, carbon emissions and the ESG disclosures: Global evidence from banking industry. *Pacific-Basin Finance Journal*, Volume 70. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2023.102154>
- Nyikos, G. (2022). *Fenntartható finanszírozás és fejlesztés*. Budapest: Akadémiai Kiadó Zrt. https://mersz.hu/dokumentum/m949ffef__5/
- Palkó, I. (2023.. június 04.). *Megérkezett a magyar bankok és biztosítók friss rangsora: mindenki nagyot bukott a kormány húzásain*. Forrás: Portfolio: <https://www.portfolio.hu/bank/20230604/megerkezett-a-magyar-bankok-es-biztositok-friss-rangsora-mindenki-nagyot-bukott-a-kormany-huzasain-619176>
- Reghezza, A. – Altunbas, Y. – Marques-Ibanez, A. – Rodriguez d’Acri, C. – Spaggiari, M. (2022). Do banks fuel climate change? *Journal of Financial Stability*. <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2022.101049>

- Ritter, R. (2022). Banki klímakitettségek – A magyarországi vállalati hitelállományban felépült átállási kockázatok helyzetképe. *Hitelintézeti Szemle*, 32-55. <https://doi.org/10.25201/HSZ.21.1.32>
- Schulz, C. (2024. április 05.). *ForTomorrow*. Forrás: IPCC Report 2022 AR6: Summary Part 1: https://www.fortomorrow.eu/en/blog/ipcc2022-part1?mtm_kwd=20230306&gad_source=1
- Siklósi, V. (2023). ESG közzététel vizsgálata nemzetközi háttérű kereskedelmi bankok esetében Magyarországon. In C. Obádovics, R. Resperger, Z. Széles, & B. Tóth, *Társadalom – Gazdaság – Természet: Szinergiák a fenntartható fejlődésben* (old.: 172-179). Sopron: SOPRONI EGYETEM KIADÓ. https://doi.org/10.35511/978-963-334-450-7_s4a_Siklosi
- Szendrey, O. – Dombi, M. (2024). A hazai fenntarthatósági közzététel helyzete és fejlődési lehetőségei. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, old.: 98-114. <https://doi.org/10.32976/stratfuz.2024.8>

Internetes adatgyűjtés:

- (2024). Forrás: Wells Fargo: <https://www.wellsfargojobs.com/en/life-at-wells-fargo/about-us/>
- Bank of America. (2024). *About us*. Forrás: Bank of America: <https://about.bankofamerica.com/en>
- BNP Paribas. (2024). *The group*. Forrás: BNP Paribas: <https://group.bnpparibas/en/group>
- Board of Governors of the Federal Reserve System. (2023. szeptember 15). *Federal Reserve*. Forrás: <https://www.federalreserve.gov/newsevents/pressreleases/files/bcreg20231024b2.pdf>
- Citigroup. (2024). *About us*. Forrás: Citigroup: <https://www.citigroup.com/global/about-us>
- Crédit Agricole. (2024). *DISCOVER THE CRÉDIT AGRICOLE GROUP*. Forrás: Crédit Agricole: <https://www.credit-agricole.com/en/group/discover-the-credit-agricole-group>
- European Central Bank. (2020. november). *Banking Supervision*. Forrás: https://www.bankingsupervision.europa.eu/legalframework/publiccons/pdf/climate-related_risks/ssm.202005_draft_guide_on_climate-related_and_environmental_risks.en.pdf
- Global Footprint Network*. (2024. április). Forrás: <https://data.footprintnetwork.org/#/>
- Goldman Sachs. (2024). *About us*. Forrás: Goldman Sachs: <https://www.goldmansachs.com/about-us/index.html>

Groupe BPCE. (2024). *The Group*. Forrás: Groupe BPCE: <https://groupebpce.com/en>

Gull, Z., & Villaluz, G. (2023). *Largest 50 US banks by total assets, Q4'22*. S&P Global Market Intelligence.

JPMorgan Chase & Co. (2024). *Who we are*. Forrás: JPMorgan Chase & Co.: <https://www.jpmorganchase.com/about>

Mones, D., & Taqi, M. (2023). *Europe's 50 largest banks by assets, 2023*. S&P Global Market Intelligence. <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/research/europes-50-largest-banks-by-assets-2023>

MSCI. (2024. április 6). Forrás: Inside MSCI ESG Ratings: How are companies scored?: <https://www.msci.com/research-and-insights/visualizing-investment-data/esg-ratings-how-are-companies-scored>

Múlt-kor Történelmi Magazin. (2024.. április 04.). Forrás: Klímaváltozások befolyásolták az ókori rómaiak életét: https://m.mult-kor.hu/20110117_klimavaltozasok_befolyasoltak_az_okori_romaiak_eletet

Santander. (2024). *About us*. Forrás: Santander: <https://www.santander.com/en/about-us>

Societe Generale. (2024). *Our identity*. Forrás: Societe Generale: <https://www.societegenerale.com/en/societe-generale-group/identity/identity>

Unicef. (2024.. április 04.). Forrás: Unicef - Híreink: <https://unicef.hu/igy-segitunk/hireink/a-magyar-fiatalok-90-szazaleka-szorong-a-klimavaltozas-miatt>

Egyéb források:

2023. évi CVIII. törvény. (2024.). Forrás: Netjogtár: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2300108.tv>

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/2088 rendelete. (2019). Forrás: Az Európai Unió Hivatalos Lapja .

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/852 rendelete. (2020). Forrás: Az Európai Unió Hivatalos Lapja: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852>

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2464 irányelve. (2022). Forrás: Az Európai Unió Hivatalos Lapja: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464>

Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU Irányelve. (2014. október 22.). Forrás: Az Európai Unió Hivatalos Lapja: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095>

ENSZ. (2004). *The Global Compact*. Forrás: Who Cares Wins: Connecting the Financial Markets to a Changing World? .

Irány az 55%! - Az uniós zöld átállási terv - Consilium. (2024. április). Forrás: Európai Tanács: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/green-deal/fit-for-55/>

Megújított MNB-ajánlás: 2025-ig minden bank működése váljék zölddé. (2022.. augusztus 05).
Forrás: MNB 2022. Évi sajtóközlemények:
<https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2022-evi-sajtokozlomenyek/megujitott-mnb-ajanlas-2025-ig-minden-bank-mukodese-valjek-zoldde>

MNB. (2023). *Zöld pénzügyi jelentés*. Budapest: Magyar Nemzeti Bank.

United Nations. (2015). *United Nations*. Forrás:
https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf

MELLÉKLETEK

A bankok vizsgálata során alkalmazott keretrendszer 32 kérdése:

Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelenik az		
1.	ESG-kockázat, illetve az egyes szempontok értelmezése (pl. definíció, tartalom, értelmezés, jelentőség)?	Keretrendszer
2.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelenik a bank károsanyag-kibocsátása?	Környezet
3.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelenik a bank energiafelhasználása (pl. vízfogyasztás, elektromos áram, papír stb. közül legalább egy)?	Környezet
4.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelennek a környezetvédelem és a fenntarthatóság jegyében tett intézkedések?	Környezet
5.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelennek a bank hosszabb távú elképzelései a környezetvédelem és fenntarthatóság kapcsán?	Környezet
6.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelenik a dolgozókkal kapcsolatos szempontrendszer (pl. munkahelyi légkör, dolgozók védelme, fizikai biztonság, egészségvédelem, sportra ösztönzés, diszkriminációmentes közeg, közös programok, lojalitás erősítése stb.)?	Társadalom
7.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelenik a beszállítókra vonatkozó ESG-fókuszú elvárás?	Keretrendszer
8.	A bank hangsúlyozza, hogy portfóliójában elérhetőek a zöldtermékek (pl: befektetési alapok)?	Környezet
9.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelennek az ügyfélbizalom növelésére vonatkozó akciótervek (pl. adatbiztonság, személyes adatok védelme)?	Társadalom
10.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelennek a bank által nyújtott támogatások, adományok, illetve a bank részvételével finanszírozott fejlesztések (pl. kkv-k, nonprofit vállalkozások, alapítványok)?	Társadalom

11.	A vezető testületben vegyesen vannak nők és férfiak?	Vállalatirányítás
12.	A javadalmazási politikában helyet kapnak az ESG-szemponatok?	Keretrendszer
13.	Áttekinthető, reprezentatív jelentések érhetők el a témában?	Keretrendszer
14.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelennek a vállalati etikára vonatkozó információk?	Vállalatirányítás
15.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelennek a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás megelőzése érdekében tett intézkedések?	Vállalatirányítás
16.	A bank hangsúlyozza, hogy a versenyszabályok betartása kiemelt jelentőséggel bír működése során?	Vállalatirányítás
17.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelennek a banknak a tudatos pénzügyek, illetve a pénzügyi kultúra fejlesztése kapcsán tett intézkedései?	Társadalom
18.	Az ESG-szemponatokkal és kockázatokkal külön dedikált szervezet foglalkozik?	Keretrendszer
19.	"A felsővezetés elkötelezettsége kinyilatkoztatásra került mindhárom szempont kapcsán?"	Keretrendszer
20.	Az ESG-szemponokat integrálták a kockázatkezelésbe?	Keretrendszer
21.	Az ESG-szemponokat és kockázatokat tárgyalja egy bizottság?	Keretrendszer
22.	Stratégiai összefüggésben említik az ESG-szemponokat?	Keretrendszer
23.	Az ESG kapcsán meghatároztak kockázati étvágyat (akár toleranciát)?	Keretrendszer
24.	A bank a BCP-k, scenáriók és stressztesztek keretében foglalkozik az ESG-szemponatokkal?	Keretrendszer
25.	A bank az ügyfelek kiválasztásakor, illetve az árazás során figyelembe veszi az ESG-szemponokat?	Keretrendszer
26.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelenik az ESG-rating?	Keretrendszer
27.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelennek a bank által hitelezési szempontból preferált és nem preferált ágazatok (nem finanszírozott, vagy csak erős korlátok között finanszírozott ágazatok, pl. bányászat, védelmi ipar stb.)?	Környezet

28.	Az említett forrásokban (jelentések és weboldal) megjelennek a fogyasztóvédelmi, illetve versenyhatósági bírságok?	Keretrendszer
29.	A bank hangsúlyozza a klímavédelem fontosságát és a klímaváltozás kockázatát?	Környezet
30.	A banki kockázatok között megemlíti az ESG-kockázatokat (mint külön, önálló kategóriát)?	Keretrendszer
31.	A bank az éves jelentésében is megemlíti az ESG-szemponthokat?	Keretrendszer
32.	A bank számszerűsíti az ESG-kockázathokat, illetve kitettségét?	Keretrendszer